

Interview with Dilar Dirik on Rojava (audio)

A rare interview with Dilar Dirik, taken by Ivaylo Stefanov for Babylonia Magazine during the 5th edition of the international festival B-Fest (May 2016).

Dirik analyzes the relations in Rojava between the grassroots structures (communes and councils) and the local political parties, comparing the Kurdish democratic autonomy with Catalonia of 36-39 and the contemporary communities of the Zapatistas.

She also attempts to shed some light on the ongoing conflicts in the southern parts of Turkey, focusing on the situation in Bakur, the place where democratic autonomy first took roots amongst the Kurdish population.

Πεκλάρι: Ένα παράδειγμα εξισωτισμού και αλληλέγγυας οικονομίας

Βασίλης Νιτσιάκος, *Πεκλάρι: Κοινωνική οικονομία μικρής κλίμακας*, Ισνάφι, Αθήνα 2015, σελ. 110.

Νίκος Κατσιαούνης

Το βιβλίο του Βασίλη Νιτσιάκου *Πεκλάρι: κοινωνική οικονομία μικρής κλίμακας* αποτελεί μια ανθρωπολογική μελέτη μιας περιοχής στην ανθρωπογεωγραφική και πολιτισμική ενότητα των

Μαστροχωρίων της Κόνιτσας, μια ενότητα χωριών που βρίσκεται στην κοιλάδα του Σαραντάπορου, παραπόταμου του Αώου. Αλλά θα μπορούσε κάποιος να πει ότι αποτελεί και μια προσπάθεια έρευνας και κατανόησης ενός μοντέλου κοινωνικής λειτουργίας και θέσμησης που, κατά κάποιον τρόπο, παρέκλινε από τους κυρίαρχους κανόνες που η νεωτερικότητα καθιέρωσε στο κοινωνιοιστορικό πεδίο.

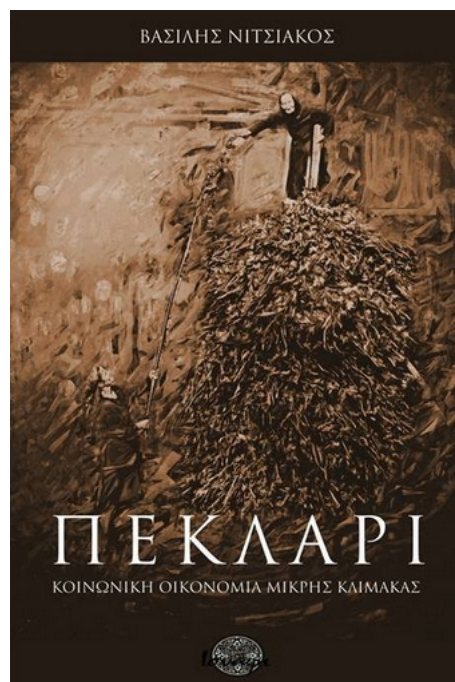
Το πέραςμα στη νεωτερικότητα, εκτός βέβαια από τις θετικές νοηματοδοτήσεις, δημιούργησε σταδιακά την έκπτωση του Ορθού Λόγου σε εργαλειακή ορθολογικότητα, εγκαθιδρύοντας μια νέα κυριαρχία τόσο πάνω στον άνθρωπο όσο και πάνω στη φύση. Η διχοτομία μεταξύ φύσης και πολιτισμού, περιβάλλοντος και κοινωνίας, εξακολουθεί να είναι κυρίαρχη και στους μετα-νεωτερικούς αστερισμούς. Από αυτή τη διάκριση δεν κατάφεραν να απεγκλωβιστούν ούτε και οι επαναστατικές και χειραφετησιακές θεωρίες, οι οποίες, στην προσπάθεια αποτύπωσης των εννοιολογικών τους εκφράσεων, παρέμειναν σε αρκετές περιπτώσεις δέσμιες του κυρίαρχου φαντασιακού που προσπάθησαν να αποδομήσουν. Ο Νιτσειάκος εντοπίζει αυτή την προβληματική και επισημαίνει ότι η αντικειμενοποίηση του περιβάλλοντος, δηλαδή ο διαχωρισμός του από την κοινωνία στη βάση ενός θετικιστικού πρίσματος οπτικής, αποτελεί μια βασική παρέκκλιση της νεωτερικότητας με αρνητικά αποτελέσματα.

Το Πεκλάρι αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας κοινότητας της Πίνδου που η οικονομία του βασίζεται σε έναν συνδυασμό γεωργίας και κτηνοτροφίας, αλλά και σε άλλες δραστηριότητες, όπως η υλοτομία και η τροφосуλλογή, αναπτύσσοντας παράλληλα μια τεχνική ειδίκευση που εξυπηρετούσε τις ανάγκες της κοινότητας. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της κοινότητας, το οποίο επισημαίνεται και από τον συγγραφέα, είναι η σχέση της με τον χώρο και το περιβάλλον. Το περιβάλλον δεν αποτελεί ένα εμπορευματοποιημένο και προς εκμετάλλευση πεδίο αλλά αντίθετα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινότητας. «Ο φυσικός χώρος μετατρέπεται σε ανθρωπογενές τοπίο, αποτυπώνοντας τη διαχρονική παρουσία της ανθρώπινης

δραστηριότητας γενικά αλλά και ειδικότερα στοιχεία της οικονομίας, των κοινωνικών δομών και της πολιτισμικής έκφρασης», αναφέρει ο συγγραφέας. Και αυτή η σχέση καθορίζεται και επαναξιολογείται ανάλογα με τις ιστορικές συνθήκες και συγκυρίες.

Σε αυτό που ο συγγραφέας ονομάζει «ανθρωπογενή οικοδυναμική», δηλαδή την προσαρμοστικότητα της τοπικής κοινωνίας στα δεδομένα του περιβάλλοντος ώστε να υπάρχει μια αρμονική συνύπαρξη, τα όρια του χωριού με το φυσικό περιβάλλον δεν είναι διαχωρισμένα. Υπάρχει μια αλληλοδιείσδυση των ορίων ανάμεσα στο δάσος –αξίζει να σημειωθεί ότι στο παρόν βιβλίο επιχειρείται ένας πολύ ενδιαφέρων εννοιολογικός επαναπροσδιορισμός του όρου δάσος–, τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις και τους βοσκότοπους, τα οποία συνδέονται με ένα είδος πολύ-λειτουργικότητας ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυναμικές που προκύπτουν ή απαιτούνται.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της κοινότητας που συζητάμε είναι η ασάφεια αναφορικά με την ιδιοκτησία. Με εξαίρεση τα σπίτια και τα κηπάρια, υπάρχει μια έλλειψη ενδιαφέροντος εκ μέρους των χωριανών για τις ιδιοκτησίες τους. Αυτή η κατάσταση στο πλαίσιο των σχέσεων παραγωγής μπορεί να γίνει κατανοητή στα ιστορικά καθορισμένα πλαίσια, σε συλλογικές νοοτροπίες συνυφασμένες με την κοινωνία της αυτάρκειας, όπως αυτή κατέστη δυνατή στη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και συνέχισε να λειτουργεί υπό περιπτώσεις μέχρι τα μέσα περίπου του προηγούμενου αιώνα. Αλλά αυτό που βλέπουμε στο Πεκλάρι είναι ότι οι τρόποι παραγωγής καθορίζονται από τις αξίες χρήσης κι όχι από την ιδιοκτησία και οι φυσικοί πόροι έχουν το χαρακτηριστικό των κοινών αγαθών με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας. Έτσι, μπορούμε να

μιλάμε για ένα είδος κοινωνικού εξισωτισμού, «καθώς η χρήση των φυσικών πόρων υπακούει σε ένα σύστημα ανοικτό και ελαστικό, που δεν καθορίζεται από την κυριότητα της γης αλλά από τη νομή της και που βασίζεται στην ισότιμη πρόσβαση όλων στους κοινοτικούς πόρους, σύμφωνα με τις ανάγκες του καθένα. Αποτέλεσμα μια ισοκατανομή στους οικειοποιούμενους πόρους με την αρχή της νομής και βάση την επιβίωση και αναπαραγωγή τόσο της εστιακής ομάδας όσο και της κοινότητας», όπως παρατηρεί ο συγγραφέας. Υπάρχει μια απουσία της εμπορευματοποίησης των σχέσεων παραγωγής που, σε συνδυασμό και με τα παραπάνω, δημιούργησαν ένα σύστημα κοινωνικής οικονομίας που άντεξε στον χρόνο και ικανοποιούσε τις ανάγκες της κοινότητας και των ανθρώπων της.

Σε αυτή την ανθρωπολογική και εθνογραφική μελέτη του Βασίλη Νιτσιάκου για το Πεκλάρι αναδεικνύονται ζητήματα που αφορούν ευρύτερα θεωρητικά αλλά και πραξολογικά ερωτήματα του κοινωνικού πεδίου. Μέσα από την έρευνα των ορεινών τοπικών κοινοτήτων, αναδεικνύονται ζητήματα όπως η συγκρότηση και η ανασυγκρότηση του χώρου και του χρόνου στη βάση μιας πιο βιώσιμης συνύπαρξης της κοινότητας, ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το περιβάλλον, όχι στη βάση της ολοκληρωτικής εκμετάλλευσης αλλά σε αυτή της «βιώσιμης αειφορίας», δηλαδή της λελογισμένης χρήσης με σκοπό την επιβίωση της κοινότητας και του περιβάλλοντος, αλλά και ζητήματα που έχουν να κάνουν με μια διαφορετική θέσμιση της κοινωνικής ζωής και της παράστασης που έχουν τα άτομα και οι κοινότητες για τον εαυτό τους.

Βρισκόμαστε σε μια περίοδο που η πολιτική και σημασιολογική κρίση έχει οδηγήσει σε τεράστια αδιέξοδα τις κοινωνίες. Και γι' αυτό τον λόγο βλέπουμε τα τελευταία χρόνια να επιχειρούνται προσπάθειες μιας διαφορετικού τύπου οργάνωσης της κοινωνικής ζωής, παρόλο που ακόμη βρισκόμαστε στην αρχή. Η τοποθέτηση της οικονομίας στο κέντρο του νοηματικού περιεχομένου των κοινωνικών σχέσεων αποδεικνύεται πλέον καταστροφική. Ο Νιτσιάκος με αυτό το βιβλίο δεν προσπαθεί να

παρουσιάζει έναν παλαιό Κήπο της Εδέμ. Εξάλλου επισημαίνει ότι δεν μιλάμε για ιδανικές καταστάσεις αλλά για φαινόμενα προσαρμογής κι στρατηγικές επιβίωσης και αναπαραγωγής σε ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες. Ούτε φυσικά προτείνει μια επιστροφή στις ρίζες και στις εθνοκεντρικές αφηγήσεις της παράδοσης. Αντίθετα, κατά τη γνώμη μου, αυτό που δείχνει μέσα από την μελέτη των ορεινών κοινοτήτων είναι ότι όταν υπάρχει βούληση και επιθυμία, τα άτομα και οι κοινωνίες μπορούν να λειτουργήσουν σε μια διαφορετική βάση. Ότι η αλληλεγγύη και ο εξισωτισμός δεν αποτελούν αφηρημένες διακηρύξεις αλλά μπορούν να βρουν εφαρμογή στο κοινωνικοιστορικό πεδίο, ότι μια διαφορετικού τύπου οικονομία που βάζει στο επίκεντρο τον άνθρωπο και τις ουσιαστικές του ανάγκες μπορεί να πραγματοποιηθεί, ακόμη και μέσα σε συνθήκες ακραίας βαρβαρότητας.

Ο Νιτσιάκος, μέσα από την παρουσίαση των κοινοτήτων του Πεκλαρίου, βάζει τα δικά του ερωτήματα αναφορικά με μια τάση της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας που ενισχύει την άποψη περί κοινωνικής και πολιτισμικής κατασκευής του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά, πέρα από το πλούσιο επιστημονικό του ενδιαφέρον, βιβλία σαν και αυτό, ειδικά στη σημερινή συγκυρία, μπορούν να λειτουργήσουν ως σπέρμα γονιμοποιό για όσους αναζητούν μια άλλου τύπου κοινωνική θέσμιση και να συμβάλλουν στον διάλογο που έχει ανοίξει για το κατά πόσον οι κοινωνίες και τα άτομα είναι σήμερα ικανά να ξεπεράσουν τον εαυτό τους και να τολμήσουν ουσιαστικές ρήξεις με στόχο μια πιο ελεύθερη ρύθμιση των κοινωνικών σχέσεων και μια άλλου τύπου κοινωνία.

Free Social Spaces: Small

autonomous communities in the urban space

Grigoris Tsilimandos

Translation: Yavor Tarinski

Within the current context, the free social spaces can be the core cellular example of a small autonomous community. They offer great potential for the creation of new formations on the material basis of the reproduction of the social fabric, in the direction of a radical liberatory transformation. To enable such a community to be a point of reference and a hub of resistance and new ideas, certain conditions must be met.

First: There must be a territory, a place and a radius of action for the development of the community's operations. Free social spaces in fact meet these three requirements. Their territory can be occupied or rented. This is neither a question of value nor a contradiction, because what matters today is the liberating effect of the expropriation of buildings (usually unused buildings) that establishes the conditions for the radical transformation of social relations dovetailed in them.

Second: The community must guarantee the stability of the means (structures) and its reproductive relations. In order the free social spaces to be able to reproduce as a community, they must overcome the political and cultural weight that has created them, not of course by strangling or eliminating it, but spreading it over the areas of production, availability of products and services, including labor relations arising through this activity.

Guaranteeing the stable reproduction of the community requires that free spaces embody structures of production and distribution of products/services. Depending on the size of

the building, these structures may be located inside or outside or both inside and outside the confines of a building.

Labor relations, closely intertwined with horizontality, equality and solidarity can grow proportionally, synthetically and simultaneously, in three possible ways (combined or each separately):

- a) payment with money;
- b) product exchange;
- c) donations.

Money can be in the form of alternative currency, time bank credits or euro. The fee should be between a minimum and a maximum threshold, the same for everybody each time. This is to assure that structures are not deprived of their key purpose on the one hand and to prevent money becoming the only incentive for participation in the community's structures on the other. The red line, beyond which accumulation begins that can dissolve the essence of the autonomous community, must be assessed and auto-regulated whenever necessary.

Free social spaces, as the place where community structures meet, discuss and exist, have opened up new ways to address the matters that concern them. Their grouping together, on a horizontal and direct democratic basis, produces a comprehensive dialogue on many different issues and creates the terms and conditions for more comprehensive solutions than what we knew collectives could do so far. As these spaces fill with new structures, new projects are led to leaving the boundaries of the territory of the buildings, covering more needs and creating a larger context for networking and security. This does not mean that people participating in these structures will make more money, but that they will have broader and free access to goods and services.

Finally, the free social space as a community needs at least one product/service to start with and a respective structure.

Could any kind of work/product/service be the basis for engagement in the structure in question, as long as the necessary conditions on labor equality, horizontality and solidarity are met? Certainly no. If it were so, what would prevent us from creating a structure for bouncers or one that would produce pesticides?

These start-up structures that will boost the community must respond to actual social needs, setting the limits between true and false, between what is socially beneficial and what is socially harmful. Some products can be directly integrated into the production plan for liberation and some require a transition plan (e.g. traditional seeds and toxic soil).

Therefore, if an autonomous community wishes to preserve its purpose, it must not address how the products will competitively penetrate the market, but how the community will respond to actual human needs. These have a name: back to basics, not as a form of punishment but as a choice to live an austere life in dignity, one that would be worth living.

Third: The structures of the community have to set the rules and terms for participation in its reproduction. Together with the direct-democratic context, horizontality, equality, solidarity, rotation, and the participation of all in making the decisions and implementing them, the first and foremost question raised is who the one to make the decisions is. That is, who is a member to be more exact, a part of the structures (a term that would best express what we call a collective being), who is not a part of it or who ceases to be part of it. This cannot be formalized, considering that relationships in an autonomous community are not static but dynamic. At the same time, not anybody can be a part of the community. Free social spaces create a reality that the community relies on. In other words, the parts of the community can be no other than the ones who participate in the free social space. This, as we know, is reflected in the common obligations regarding the space, the activities, shifts, caretaking, in respecting

the framework (racism, parties, sexism, theft, violence, etc.) and of course in the assemblies. Thus, free social spaces define the mark of who will be, who will not be and who is no longer a part of the community's structures.

Fourth: The autonomous community has to set the boundaries of its growth. Free social spaces must always take into account the boundaries of their growth or, as said in the beginning, the limits of their radius of action. The danger of strangling and restricting the structures is equal if not greater than the risk of its atrophy or lack of participation. The autonomous community has to be small in size in order to be able to function, which means that as its structures grow in terms of participation, the question arises regarding setting examples that will be reproduced. That is, the question of creating another small autonomous community in new territory with new or similar structures, especially with other people. The boundaries of the development of one free social space as a community are set by the space itself, summed up in two versions. Either too many participants are involved disproportionately in the structures for the production or supply of products, or there are disproportionately too many users interested in the structure's products. The first case entails the risk of the collapse of the structures and the second, the danger of concentration.

Fifth: The community must constantly create inside of it, but also primarily outside of it, federal networks of interdependence and reciprocity. Networking and federal relations make the role of the redundant and this is one of the main reasons for its existence. Otherwise, it will transform into an island, incarcerating the idea of the community, which sooner or later will shrink and die.

Considering that we are talking about structures for the reproduction of the community, networking can only entail specific products or services, to guarantee consistency, durability and stability. Federal relations among the

structures cannot rely on abstract promises of friendship and solidarity. This is clearly seen in the structures that dealing with nutrition and offering products of the primary sector. Depending on the distance between free social spaces, networking can be expressed through specific structures and choices for their complementary interdependence and support, i.e. one can produce flour, the other – the bread.

This opens a new dimension of networking, which arises from the stages, the composition and the horizontality of the relations of the production and distribution of products. Major drive in this process is the food, from “the farm” to the table. The quality, price, mode of production, redistribution, the working relations that regulate the whole cycle of production and consumption of the product, the direct connection between producers and users, all these matters are at the heart of the community. It is an endeavor for liberation of land that starts from the field and ends in the free social spaces. Urban gardening can be one of the steps towards the connection of the occupied land with the urban fabric, to which usually the free social spaces belong. The same can be done on a larger scale, through cooperatives and small producers, who are entering in this transition plan step-by-step, for the liberation of land from destroying the soil and the products in the name of increasing profit and maximizing performance in terms of money at the lowest possible cost, including state funding.

Sixth: Free social spaces as a community must intervene in the public sphere both as a hub of resistance and as a potential for exit. Therefore, there should be an organizational institution for the coordination and mutual support between structures of free social spaces. At the same time, as cells for radical social transformation, they can link their structures with the building and the neighborhood as core examples of cracks of subversion within the urban fabric, in which basic needs are being monopolized, corrupted and

alienated by business chains.

Original source in Greek:
<https://www.babylonia.gr/2012/09/19/eleftheri-kinoniki-chori-mikres-aftonomes-kinotites-ston-astiko-isto/>

Κοιτάζοντας τον ορίζοντα: Τρεις γενιές παιδιών Ζαπατίστας

Η μελέτη αυτή αποτελεί μια σύντομη και στοχαστική έρευνα σε μια σειρά από ιστορικές εμπειρίες στην οποία οι κύριοι παράγοντες είναι τα παιδιά στις κοινότητες των Ζαπατίστας. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσει στη σημασία της συνοδείας των ενηλίκων και στην πολιτική συμμετοχή των νέων ως πλήρη μέλη των αντιστασιακών κοινοτήτων, των κοινωνικών κινημάτων και των πολιτικών οργανώσεων.

Γεννημένο μέσα από το Σεμινάριο «20 Χρόνια Ζαπατιστικής Εξέγερσης», που πραγματοποιήθηκε στο Αυτόνομο Μητροπολιτικό Πανεπιστήμιο (Unidad Xochimilco), το κείμενο αυτό συντάχθηκε με τη βοήθεια πολλών συνεδρίων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων σχετικά με: τη γη και το έδαφος, την εκπαίδευση, την οικονομία, την υγεία, την οικονομία και τους συνεταιρισμούς, το φύλο, την αυτονομία και, φυσικά, τα παιδιά και τους νέους στο ταξίδι του Ζαπατισμού.

Υπό το πρίσμα του σεμιναρίου «Κριτική σκέψη ενάντια στην καπιταλιστική Λερναία Ύδρα», που οργανώθηκε από τους Ζαπατίστας το Μάιο του 2015 το κείμενο αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία. Κατά τη διάρκεια αυτής της εκδήλωσης, για παράδειγμα, ένας αριθμός συμμετεχόντων αναφέρεται, όχι μόνο σε τρεις

γενιές Ζαπατίστας, αλλά σε πέντε. Στην απογευματινή συνεδρίαση της Τρίτης 5 Μαΐου ο υποδιοικητής Γκαλεάνο υποστήριξε, ότι ο αγώνας των κοινοτήτων των Ζαπατίστας, θα μπορούσε να συνοψιστεί ως μια προσπάθεια, να παρουσιάσουν τα παιδιά με μια επιλογή να είναι «ένα πράγμα ή ένα άλλο».

Μια ημέρα αργότερα, τρεις γενιές γυναικών Ζαπατίστας μίλησαν (μέσω των Διοικητριών Miriam, Rosalinda, και Dalía, για την ιστορία του αγώνα τους (ως αυτόχθονες Ζαπατίστας γυναίκες). Ο Υποδιοικητής Γκαλεάνο, εν τω μεταξύ, τόνισε ότι «υπάρχουν τουλάχιστον δύο γενιές που απουσιάζουν από αυτή τη συζήτηση: η πρώτη (ηλικίας 12-15), είναι εκείνες που θα γίνουν υποστηρικτές της εκπαίδευσης ή της υγείας, ή αντάρτισσες και η δεύτερη γενιά (ηλικίας περίπου 8) είναι οι «υπερασπιστές» – τα επαναστατημένα κορίτσια, που συμπυκνώνουν τέσσερις γενιές της επαναστατικής πάλης και είναι, προς το παρόν τουλάχιστον, απρόβλεπτη “.

Βιοπολιτικές μέθοδοι στην παιδική ηλικία στην Τσιάπας

Σύμφωνα με τον Eduardo Bustelo (ο οποίος ακολουθεί τις θεωρίες του Michel Foucault και του Giorgio Agamben), ο θάνατος, η φτώχεια και η ομαλοποίηση του ελέγχου ενός ενήλικα πάνω στη ζωή ενός παιδιού είναι οι τρεις βιοπολιτικές μέθοδοι, που χρησιμοποιούνται μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα για να επιβλέπεται και να χειραγωγείται η κατασκευή της ατομικής σκέψης στην παιδική ηλικία. Η πρώτη μέθοδος, υποστηρίζει ο Bustelo, είναι η πιο σιωπηλή μορφή, καθώς δείχνει σε καθημερινή βάση ότι οι νέοι μπορούν να εξαλειφθούν χωρίς νομικές συνέπειες. Παιδιά πεθαίνουν τακτικά, αναφέρει, από την πείνα, από ασθένειες που μπορούν να προληφθούν ή είναι ιάσιμες, και ως θύματα πολέμου. Αν επιβιώσουν, εν τω μεταξύ, συνεχίζουν να υποφέρουν, είτε σωματικά είτε ψυχολογικά ως αποτέλεσμα του να εκτίθενται απευθείας σε πολλές διαφορετικές μορφές βίας. Ο επίμονος στόχος των ισχυρών στο καπιταλιστικό σύστημα φαίνεται να είναι η εξόντωση της προοπτικής ενός παιδιού να ξεφύγει από τον τύπο της εκπαίδευσης, που είναι αποδεκτός από εκείνους. Με λίγα λόγια, είναι μια άμεση μορφή

ελέγχου, που προσπαθεί να αποτρέψει τους ανθρώπους από το δικαίωμά τους σε μια αξιοπρεπή ζωή και η οποία συχνά αντιπροσωπεύεται από την επέκταση της πολιτικής του θανάτου.

Η δεύτερη μέθοδος, που χρησιμοποιείται είναι η φτώχεια, δεδομένου ότι η πλειονότητα των φτωχών ανθρώπων είναι παιδιά και η πλειοψηφία των παιδιών είναι φτωχά. Κατά συνέπεια, οι νέοι γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης, αναγκάζονται έμμεσα στην εργασία, ενώ διαρκώς υποσιτίζονται ή αρρωσταίνουν. Και, επειδή δεν εμπλέκονται στις οικονομικές διαδικασίες της συγκέντρωσης του εισοδήματος, του πλούτου και της δύναμης, υφίστανται διακρίσεις και αποκλείονται με τέτοιο τρόπο, που ενισχύει την ιδεολογική συσκευή της κυριαρχίας (με τη βοήθεια της απόκρυψης της κοινωνικής σχέσης ανάμεσα στους εκμεταλλευτές και τους εκμεταλλευόμενους). Ουσιαστικά, οι ισχυροί εξασφαλίζουν, μέσω του βιο-πολιτικού τους συστήματος στη ρύθμιση της ζωής, ότι η παιδική φτώχεια θα εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αποφυγή της κατασκευής δημοκρατικών και ισόνομων κοινωνικών σχέσεων.

Η τρίτη μέθοδος είναι η κάθετη και η δεσποτική σχέση μεταξύ ενηλίκων και των παιδιών τους, η οποία επιδιώκει να τα ελέγχουν από μέσα προς τα έξω, αμέσως από την γέννησή τους. Αυτή η δυναμική, εν τω μεταξύ, συνοδεύεται από τη χειραγώγηση της συζήτησης, που διαστρεβλώνει την αντίληψη και την κατανόηση της πραγματικότητας ενός παιδιού. Εν ολίγοις, η παιδική ηλικία είναι το σημείο στο οποίο η διαδικασία της κυριαρχίας αρχίζει, και στην οποία αυτή η λεπτή κάθετη σχέση είναι καμουφλαρισμένη.

Η απάντηση των Ζαπατίστας

Όταν πραγματοποιήθηκε η εξέγερση των Ζαπατίστας το 1994, ο θάνατος και η φτώχεια αποτελούσε για καιρό, μια καταστροφική παρουσία ανάμεσα στα παιδιά στις ιθαγενείς κοινότητες της Τσιιάπας. Ειδικότερα, οι λεγόμενες «ασθένειες της φτώχειας» έτρεχαν αχαλίνωτες. Υπήρχαν περιπτώσεις: εντερικών παράσιτων, λοιμώξεις του αναπνευστικού συστήματος και επιδημίες, παιδικός

υποσιτισμός, πυρετός και διάρροια. Πολλά παιδιά, εν τω μεταξύ, έχασαν τη ζωή τους εξαιτίας της έλλειψης πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη – γεγονότα που είχαν συμβάλει, ώστε η Τσιάπας να κατέχει τα χαμηλότερα ποσοστά προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση από ολόκληρο το Μεξικό. Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά προήλθαν μόνο από τις επίσημες κυβερνητικές στατιστικές, οι οποίες βασίζονται σε πιστοποιητικά γέννησης και θανάτου, που απλά δεν υπάρχουν στις αυτόχθονες κοινότητες των περισσότερων δήμων (που είχαν «υψηλά» ή «πολύ υψηλά» επίπεδα περιθωριοποίησης). Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να γνωρίζουμε ακριβώς πόσα αγόρια και κορίτσια της Τσιάπας έζησαν ή πέθαναν κατά την περίοδο αυτή.

Κατά συνέπεια, η διακήρυξη πολέμου του EZLN και τα 11 αιτήματά του στην πρώτη Διακήρυξη της ζουγκλας Lacandona, είχαν ως στόχο όχι μόνο να σταματήσει η γενοκτονία των αυτόχθονων πληθυσμών της Τσιάπας, αλλά και των παιδιών τους. Με άλλα λόγια, η ομάδα πάλευε έτσι ώστε οι μελλοντικές γενιές των παιδιών, να μπορέσουν να έχουν μια ικανοποιητική, αξιοπρεπή ζωή (όπως ο Υποδιοικητής Μάρκος εξήγησε στον νεαρό Miguel A. Vazquez Valtierra τον Μάρτιο του 1994).

Τον Φεβρουάριο του 2001, ο Μάρκος αφιέρωσε το ακόλουθο κείμενο, στο οποίο περιέγραφε την πραγματικότητα της παιδικής ηλικίας των Ζαπατίστας, στα εξορισμένα παιδιά της Γουαδελούπης Terreyas:

Υπάρχουν εννέα κελιά στα οποία φυλακίζουν τα παιδιά των ιθαγενών της Τσιάπας και του Μεξικό και αυτά είναι: η πείνα, η άγνοια, η ασθένεια, η εργασία, η κακοποίηση, η φτώχεια, ο φόβος, η λησμοσύνη και ο θάνατος. Η Patrisha, κάτω από πέντε ετών, πέθανε από πυρετό, ο Ismita, σχεδόν 10 ετών, είχε το ανάστημα ενός 4χρονου παιδιού, ως αποτέλεσμα του χρόνιου υποσιτισμού, ο Andulio γεννήθηκε χωρίς χέρια, εξαιτίας μιας γενετικής ανωμαλίας, ο Pedrito γεννήθηκε στην εξορία και ο Lino ήταν γεννημένος μόνο μερικές ώρες, όταν στρατιώτες τον εκδίωξαν από το σπίτι του.

Αργότερα, σε μια συνέντευξή του το 2008 στην Laura Castellanos με τίτλο «Corte de Caja», ο Μάρκος περιέγραψε πώς η υπόθεση της Patrisha είχε διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη συμμετοχή του στην πολιτικο-στρατιωτική οργάνωση, περίπου από το 1986, διότι αυτό το κορίτσι ιθαγενής (που είχε φέρει φαγητό στους αντάρτες, όταν κρύβονταν στη ζούγκλα) είχε πεθάνει στην αγκαλιά του στην όχθη ενός ποταμού, όταν προσπαθούσε να το βοηθήσει και να μειώσει τον πυρετό του. Και αυτή ήταν η μοίρα των νεαρών ιθαγενών κοριτσιών, είπε. Στη χειρότερη περίπτωση, θα πέθαιναν από ιάσιμες ή σεξουαλικές μεταδιδόμενες ασθένειες και στην καλύτερη περίπτωση θα έπρεπε, να είναι περιορισμένες στο σπίτι, να φροντίζουν τα μικρότερα αδέρφια, να φτιάχνουν τορτίγιες, ή να εργάζονται στα χωράφια. Ιστορικά, εξήγησε, σ'αυτά τα κορίτσια απλά δεν τους επιτρεπόταν, να σπουδάζουν ή να παίζουν.

Τα παιδιά Ζαπατίστας στο πλαίσιο ενός πολέμου χαμηλής έντασης.

Μόλις είχε ανακηρυχθεί η κατάπαυση του πυρός και οι ειρηνευτικές συνομιλίες είχαν αρχίσει, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έσπευσε να καθιερώσει στρατώνες και σημεία ελέγχου σε όλες τις ιθαγενείς κοινότητες, που θεωρούσε ύποπτες για την υπόθαλψη των Ζαπατίστας αγωνιστών ή ότι επηρεάζονται από την ιδεολογία τους. Οι πτήσεις ελέγχου, οι περιπολίες και η παρουσία παραστρατιωτικών ομάδων, ξαφνικά έγιναν μέρος της καθημερινής ζωής των παιδιών που ανήκαν στις υπό εξέγερση κοινότητες, ενώ τα παιδιά της «δεύτερης γενιάς» (που γεννήθηκαν μετά την 1η Ιανουαρίου, 1994) μεγάλωσαν ουσιαστικά με τη στρατιωτική και παραστρατιωτική δραστηριότητα ως φυσικό μέρος της ύπαρξής τους.

Αυτός ο χαμηλής έντασης πόλεμος οργανώθηκε με διάφορους τρόπους, από τους στρατιωτικούς μηχανισμούς ως τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές στρατηγικές. Τα παιδιά και οι νέοι Ζαπατίστας ταλαιπωρήθηκαν, εκδιώχθηκαν, εκτοπίστηκαν, δέχτηκαν ξυλοδαρμούς, απειλήθηκαν, συνελήφθησαν στα σημεία ελέγχου και δέχτηκαν επιθέσεις, τόσο από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, όσο και από τις δεξιές

παραστρατιωτικές ομάδες τους, όλα με σκοπό την αποθάρρυνση της τήρησης του προγράμματος των Ζαπατίστας και την αποδυνάμωση του κοινωνικού ιστού και της ενότητας της οικογένειας των τοπικών κοινοτήτων. Κατανοώντας ότι τα παιδιά των Ζαπατίστας ήταν ένα θεμελιώδες μέρος του κινήματος, η κυβέρνηση προσπάθησε αποτελεσματικά να «σκοτώσει τους σπόρους των Ζαπατίστας» (ένα σύνθημα που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της σφαγής του Acteal στο δήμο Chenalhó στις 22 Δεκέμβρη του 1997, όταν 45 άτομα έχασαν τη ζωή τους – ανάμεσά τους 14 παιδιά, 23 γυναίκες και 8 άνδρες).

Σε νεαρή ηλικία, στη συνέχεια, τα παιδιά των Ζαπατίστας σύντομα έμαθαν τι σημαίνει να επιβιώνεις σε ένα πλαίσιο πολέμου και σ'ένα κλίμα καταστολής, μεγαλώνοντας, όπως μπορούσαν, στη μέση μιας βίαιης αντιεπαναστατικής εκστρατείας εκφοβισμού από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση εναντίον τους. Παρά το γεγονός, ότι ζουν μέσα σε μια ατμόσφαιρα αντίστασης, αναφέρει η Angelica Rico, αυτοί οι νέοι έμαθαν, να τρέχουν, να παίζουν, να χορεύουν, να τραγουδούν και να γελούν.

Ταυτόχρονα, όμως, η συγκεκριμένη πραγματικότητα μέσα στην οποία οι νέες γενιές μεγάλωναν (ως μέλη των αυτόχθονων κοινοτήτων που τηρούν την ιδεολογία των Ζαπατίστας) σήμαινε, ότι ο ψυχολογικός και κοινωνικός σχηματισμός τους, περιείχε στοιχεία διαφορετικά από εκείνα, που είχαν όσοι μεγάλωσαν, πριν από το 1994. Ανέπτυξαν, για παράδειγμα, ικανότητες που τους βοήθησαν να αντισταθούν στη συνεχή επιθετικότητα και κοσμοθεωρίες που τους έκαναν πιο ανθεκτικούς στο κλίμα βίας, που τους περιβάλλει σε καθημερινή βάση.

Ως εκ τούτου, όταν τα παιδιά των Ζαπατίστας δηλώνουν, ότι δεν έχουν κανένα φόβο, γιατί ξέρουν πώς να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους, πρέπει να έχουμε επίγνωση της υποκειμενικής και συλλογικής διαδικασίας, που ανέπτυξε μια μορφή κοινότητας με ψυχική υγεία (η οποία έχει μετατρέψει το φόβο σ'ένα μηχανισμό αυτοπροστασίας και μείωσε τις αρνητικές ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της φθοράς ενός πολέμου χαμηλής έντασης). Με άλλα λόγια, ο πόλεμος του Κράτους ενάντια στις κοινότητες των

Ζαπατίστας, (ο οποίος, σύμφωνα με την Ximena Antillon, επιδιώκει να δημιουργήσει ψυχοσωματικές και συναισθηματικές ασθένειες, ενώ παράλληλα να παραλύσει και να μειώσει τη συμμετοχή σε στρατιωτικές και κοινοτικές πράξεις αντίστασης), δεν έχει τόσο μεγάλη επίδραση, όπως η κακή κυβέρνηση θα ήλπιζε να έχει.

Η συλλογική εργασία, που έχει γίνει, για την αντιμετώπιση του πολέμου, έχει διευκολύνει την ανάδυση και την ενίσχυση των γενναίων στάσεων και της κριτικής σκέψης στα παιδιά και επιπλέον συνέβαλε να καλλιεργηθούν και να διαμορφωθούν χαρακτήρες, που βασίζονται στον αγώνα των Ζαπατίστας για την εκπλήρωση των «13 διεκδικήσεων» τους και στη μόνιμη αντίσταση ενάντια στην κακή διακυβέρνηση. Στην «Τρίτη Συνάντηση των Λαών των Ζαπατίστας με τους Λαούς του Κόσμου, οι Ζαπατίστας και η Comandanta Ramona» τον Δεκέμβριο του 2007, οι μητέρες Ζαπατίστα περιγράφουν, πώς «αντιστέκονταν μαζί με τα παιδιά τους». Εδώ, μίλησαν για την θάρρος που επέδειξαν τα παιδιά τους σε δύο διαφορετικές περιπτώσεις: όταν πολλοί άνδρες πήγαν να πολεμήσουν το 1994 και άφησαν τις περισσότερες γυναίκες και τα παιδιά πίσω στις κοινότητές τους και όταν, λίγο μετά την ίδρυση των στρατοπέδων και τα σημεία ελέγχου, αντιμετώπισαν κατά πρόσωπο τους στρατιώτες και τους φώναξαν, να φύγουν.

Επιπλέον, οι εν λόγω γυναίκες Ζαπατίστας τόνισαν, ότι τα παιδιά ήταν σε θέση να κάνουν οποιαδήποτε δραστηριότητα ή εργασία, ότι είχαν τα ίδια δικαιώματα και ότι, κατά συνέπεια, ήταν αναγκαίο να τους δώσουν ιδέες και να τους διδάξουν, πώς να συνεργάζονται με άλλους μέσα στις κοινότητές τους. Στην ουσία, αυτή η άποψη αντιπροσώπευε απλά την αναγνώριση των ενηλίκων, ότι τα παιδιά είναι σύντροφοί τους – οι οποίοι συμμετείχαν ενεργά στη δημιουργία και τη διατήρηση των διαφορετικών χώρων της αντίστασης και της αυτονομίας των Ζαπατίστας και τους οποίους θα έπρεπε να συνοδεύουν στη διαδικασία της μάθησης τους. [θα πρέπει να θυμόμαστε σε αυτό το σημείο ότι πολλές από τις προκηρύξεις που υπογράφονται από τον Υποδιοικητή Μάρκος ξεκίνησαν με την διατύπωση, ότι γράφει

«στο όνομα των παιδιών, των ηλικιωμένων, των γυναικών και των ανδρών του EZLN», που δείχνει ότι οι νέοι θεωρήθηκαν ένα θεμελιώδες μέρος της διοργάνωσης (όπως αποδεικνύεται από τις ίδιες τις Ζαπατιστικές κοινότητες).]

“Τους φερόμαστε σαν παιδιά”

Ο τύπος της ηθικής εκπαίδευσης, που παρέχεται στα παιδιά Ζαπατίστας, έγινε πολύ σαφέστερος τον Ιανουάριο του 2003, όταν ο EZLN έστειλε επιστολή προς τη βασκική οργάνωση Euskadi Ta Askatasuna (ETA). Σε αυτό το μήνυμα, το θέμα αναφέρθηκε με ιδιαίτερη έμφαση, καθώς η ηγεσία των Ζαπατίστας θέλησε να υπογραμμίσει, ότι οι νέες γενιές εκπαιδεύτηκαν στη βάση της ελευθερίας του λόγου, του σεβασμού της διαφορετικότητας της σκέψης και με την αντίληψη να επιτρέπουν στα λόγια και στην κατανόησή τους, να καθοδηγούνται από την καρδιά.

Και ήταν μέσα από τις δηλώσεις, τις επιστολές και τις ιστορίες που εκδίδονταν από τον EZLN (μεταξύ του 1994 και του ανακοινωθέντος της 4ης Αυγούστου, 2013), που ο κόσμος μπορούσε να δει, πώς οι ενήλικες Ζαπατίστας αντιλαμβάνονται και αντιμετωπίζουν, όχι μόνο τα παιδιά Ζαπατίστας, αλλά και εκείνους, που συμμερίζονται τον σκοπό τους. Εκεί ήταν, για παράδειγμα, μια σειρά από ιστορίες που απευθύνονται σε παιδιά ή που σχετίζονται με την παιδική ηλικία, όπως: El Cuento del Rabito de la NUBE, El cochecito abollado, La pedagogía del machete, El marxismo Segun la insurgenta Erika, Cuento de la piedrecita inconforme, Los Diablos del nuevo Siglo, El Andulio y el cuento de los abujeros, και El amor Segun el Andulio. Με απλή, παιχνιδιάρικη και άμεση γλώσσα, αυτές οι ιστορίες προσπάθησαν, να αφηγηθούν (χωρίς να κρύβουν την πραγματικότητα, αλλά λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και τις γνώσεις του αναγνώστη) μια σειρά από διαφορετικές καταστάσεις, γεγονότα, ανέκδοτα, ιδέες, ή τις αρχές που σχετίζονται με το όραμα του αγώνα των Ζαπατίστας .

Η δημιουργία των Caracoles και των Επιτροπών της Καλής Διακυβέρνησης (Juntas de Buen Gobierno – JBGs) τον Αύγουστο

του 2003, εν τω μεταξύ, αποτέλεσαν μια ισχυρή ιεράρχηση των δραστηριοτήτων, που σχετίζονται με την υγεία και την εκπαίδευση, με την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και των νέων (επιπροσθέτως αντιπροσωπεύοντας ένα νέο στάδιο στην πολιτική οργάνωση των κοινοτήτων των Ζαπατίστας). Σχεδόν δέκα χρόνια μετά την εξέγερση, τα παιδιά που είχαν δει την επεμβατική άφιξη του στρατού, τον κυνισμό της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, τα ψέματα των πολιτικών κομμάτων και τον πατερναλισμό της εξωτερικής στήριξης, ήταν τώρα νέοι άνθρωποι, που ήξεραν ότι δεν μπορούσαν να αναμένουν καμία πραγματική αλλαγή από τα κρατικά ιδρύματα και ότι ήταν αυτοί που έπρεπε να αναλάβουν την ευθύνη της εκπαίδευσης και της υγείας στις κοινότητές τους. Τώρα πήραν το ρόλο των φορέων προώθησης της υγείας και της εκπαίδευσης και άρχισαν, να αποφασίζουν ποιες ενέργειες έπρεπε να γίνουν και πώς θα μπορούσαν να τις αναλάβουν, σε συνδυασμό με το συντονισμό της Καλής Διακυβέρνησης.

Η πλειοψηφία των φορέων προώθησης της υγείας ήταν άνδρες μεταξύ 15 και 30 ετών και ανέλαβαν καθήκοντα, όπως: διάγνωση και θεραπεία των πολιτών, οργάνωση και συμμετοχή σε διάφορες συνελεύσεις και συνεδριάσεις με στόχο την ενίσχυση του τομέα της υγείας στις αυτόνομες κοινότητες των Ζαπατίστας και να μάθουν περισσότερα για το πώς να θεραπεύουν σωστά τους ασθενείς. Ο Alejandro Cerdo περιγράφει αυτή τη διαδικασία σε μεγαλύτερο βάθος στο βιβλίο του «Φανταστείτε τον Ζαπατισμό: Πολυπολιτισμικότητα και αυτονομία των ιθαγενών στην Τσιάπας από μια Αυτόνομη Κοινότητα», ("Imagining Zapatismo: Multiculturalism and Indigenous Autonomy in Chiapas from an Autonomous Municipality")

Σε ό, τι αφορά την εκπαίδευση, γράφει ο Bruno Baronnet, κάποιες κοινότητες άρχισαν, να βγάζουν τους δικούς τους εκπαιδευτικούς από το 1995, επιδιώκοντας να τους εκπαιδεύσουν και να δημιουργήσουν τα δικά τους σχολεία. Ο μέσος όρος ηλικίας αυτών των υποστηρικτών εκπαίδευσης ήταν τα 20 έτη και είχαν επιλεγεί και συνοδεύονταν από ενήλικες, ώστε να μπορούν υπεύθυνα να εκτελούν τα καθήκοντά τους. Και πάλι, ήταν κυρίως

άνδρες (είτε άγαμοι είτε με μικρά παιδιά), που είχαν σπουδάσει στα Κρατικά δημοτικά σχολεία νωρίτερα στη δεκαετία του '90. Μεταξύ του 1997 και του 2000, τα παιδιά που προέρχονταν από οικογένειες των Ζαπατίστας αποκλείστηκαν από τα επίσημα κρατικά σχολεία, έτσι ώστε η εκπαιδευτική αυτοδιάθεση σταθερά αυξήθηκε καθώς οι υποστηρικτές έγιναν οι κύριοι παράγοντες στην αυτόνομη εκπαίδευση των ντόπιων παιδιών. Η διαδικασία αυτή στη συνέχεια θα ενισχυθεί περαιτέρω από τη δημιουργία των Επιτροπών της Καλής Διακυβέρνησης.

Το παρόν κείμενο είναι μέρος μιας παρουσίασης για τα παιδιά Ζαπατίστας, που γραφτηκε αρχικά στα Ισπανικά από τον Eliud Torres και δημοσιεύεται στο <https://subversiones.org/archivos/117457>.

Μετάφραση και επιμέλεια από τα Ισπανικά στα Αγγλικά, Oso Sabio στο https://www.europazapatista.org/index.php?post_id=7418

Μετάφραση, επιμέλεια από τα Αγγλικά στα Ελληνικά, Σύλβια Βαρνάβα

Πηγή: <https://omniatv.com/blog/>

Συνέντευξη Οουβίνια: Δεν είναι οι πολιτικές οργανώσεις αυτές που θα κάνουν την επανάσταση αλλά οι λαοί

• Συνέντευξη/μετάφραση: Θοδωής Καρυώτης

Ο αργεντινός Ερνάν Οουβίνια είναι μέλος του Λαϊκού Κινήματος "Η Αξιοπρέπεια" (Movimiento Popular La Dignidad), μιας οργάνωσης που αγωνίζεται για την πολιτική και οικονομική αυτονομία και για την υπέρβαση του καπιταλισμού μέσα από τη λαϊκή πρωτοβουλία και αυτοδιάθεση.

Β: Στην Ευρώπη, το αργεντίνικο λαϊκό κίνημα έγινε γνωστό στο πλαίσιο της κρίσης του 2001, όταν ο λαός απάντησε στη νεοφιλελεύθερη επέλαση με οδοφράγματα, καταλήψεις εργοστασίων, ισχυρές πορείες διαμαρτυρίας, αλλά και με την εξάπλωση της οριζόντιας οργάνωσης στις γειτονιές. 14 χρόνια αργότερα, ποια είναι η παρακαταθήκη που έχει αφήσει το 2001 και πώς έχει εξελιχθεί το κίνημα από τότε;

Ερνάν Οουβίνια: Η λαϊκή εξέγερση του 2001 ήταν ένα ορόσημο. Η δική μας οργάνωση δεν δημιουργήθηκε το 2001, αλλά προϋπήρχε, ωστόσο το 2001 ήταν μια κρίσιμη καμπή, γιατί τότε αναδύθηκαν νέοι τρόποι πολιτικής δράσης, νέες οργανώσεις, νέα κινήματα, νέα υποκείμενα. Μεταξύ αυτών, προφανώς, τα ανακτημένα εργοστάσια, διάφορα τοπικά κινήματα, συνελεύσεις γειτονιάς, ιθαγενικές και αγροτικές οργανώσεις, οργανώσεις λαϊκής εκπαίδευσης, λαϊκής καλλιτεχνικής δημιουργίας: όλες αυτές είναι διαφορετικές εκφάνσεις μιας νέας αριστεράς της οποίας αισθανόμαστε μέρος, και την οποία στηρίζουμε.

Ενώ αρχικά τα κινήματα των πικετέρος είχαν μια ισχυρή εδαφική βάση, επικεντρωμένη στην οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας στις περιφέρειες των μεγάλων πόλεων, σταδιακά αρχίσαμε να διατυπώνουμε ένα ολοκληρωμένο πολιτικό σχέδιο, δηλαδή να προχωράμε πιο πέρα από τα επιμέρους αιτήματα των αγώνων. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι το 2003, με την άνοδο του Νέστορ Κίρσνερ στην εξουσία, παρατηρείται μία σταδιακή οικονομική ανάκαμψη και έτσι το πρόβλημα της ανεργίας σταματάει πλέον να αποτελεί κεντρικό άξονα των αγώνων. Εμείς αρχίσαμε να δημιουργούμε χώρους που αποκαλούμε «προεικονιστικούς»: κοινοτικά συσσίτια, παραγωγικά εγχειρήματα, χώρους εκπαίδευσης, λαϊκά αυτοδιαχειριζόμενα σχολεία για νέους και ενήλικες στηριγμένα στην απελευθερωτική παιδαγωγική,

κοινοτικούς λαχανόκηπους, ένα τηλεοπτικό σταθμό, δύο κοινοτικά ραδιόφωνα, κοινοτικά κέντρα υγείας στις γειτονιές, εργατικούς συνεταιρισμούς, κέντρα θεραπείας για την κατάχρηση ουσιών, κέντρα ημέρας για παιδιά.

Η προεικόνιση αποτελεί για εμάς τη ραχοκοκαλιά του επαναστατικού προτάγματος. Η παραδοσιακή αριστερά πάντα πρότεινε το αντίστροφο: πρώτα να καταλάβουμε την εξουσία και στη συνέχεια να προσπαθήσουμε να μετασχηματίσουμε τις κοινωνικές σχέσεις, την καθημερινή ζωή. Αυτό που προτείνουμε εμείς είναι η αντίστροφη πορεία: να ξεκινήσουμε την οικοδόμηση αυτών των νέων κοινωνικών σχέσεων στο παρόν, στην καθημερινότητα, σε όλες τις πτυχές της ζωής μας. Και αυτό αποτελεί πρόκληση, γιατί στην αργεντίνικη πραγματικότητα η αγορά και το κράτος έχουν πολύ έντονη παρουσία, και έτσι η οικοδόμηση της αυτονομίας, η οποία είναι άλλος ένας κεντρικός άξονας της οργάνωσής μας, είναι μια αντιφατική διαδικασία.

Β: Η οικοδόμηση της πολιτικής αυτονομίας συνεπάγεται σαφώς τη σταδιακή κατάκτηση μιας κάποιας υλικής αυτονομίας. Ποια θέση έχουν τα κινηματικά παραγωγικά εγχειρήματα στο δικό σας όραμα αυτονομίας;

Πιστεύω ότι η εξασφάλιση της οικονομικής αυτονομίας είναι σήμερα μια από τις αδυναμίες των κινημάτων. Είναι σημαντικό να δημιουργήσουμε γέφυρες με τις αγροτικές περιοχές, γιατί οι πόλεις δεν είναι αυτοσυντηρούμενες. Ως εκ τούτου, η διατροφική κυριαρχία είναι μια πρόκληση που πρέπει να προσεγγίσουμε μέσα από το διάλογο και την αμοιβαία μάθηση με τις ιθαγενείς κοινότητες και με το αγροτικό κίνημα. Η διατροφική κυριαρχία δεν πρέπει να θεωρηθεί απλά ως ένα πρόταγμα των ιθαγενών κοινοτήτων, αλλά και ως εναλλακτική πρόταση ενάντια στον καπιταλισμό, που επιδιώκει να δημιουργήσει αυτονομία στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Νομίζω ότι αυτό είναι ένα από τα πιο αδύναμα σημεία μας σε όλη την Αμερικάνικη ήπειρο.

Αυτήν τη στιγμή προσπαθούμε να προωθήσουμε κάποια αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα που θα μας επιτρέψουν να

κατακτήσουμε μια σχετική οικονομική αυτονομία: ένα συνεταιρισμό γραφικών τεχνών, μια εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας, εργατικούς συνεταιρισμούς, συνεταιριστικά καφενεία, μια εταιρεία διανομής πόσιμου νερού. Σε αυτό το πεδίο, προσπαθούμε να αντλήσουμε έμπνευση από την εμπειρία της Βενεζουέλας: αντιμετωπίζουμε αυτά τα εγχειρήματα όχι ως συνεταιρισμούς αλλά ως επιχειρήσεις κοινωνικής ή κοινοτικής διαχείρισης. Αυτό σημαίνει ότι το κέρδος που παράγεται, το πλεόνασμα, δεν ανήκει στα μέλη του συνεταιρισμού, αλλά επανεπενδύεται στην κοινότητα. Για παράδειγμα, για τη χρηματοδότηση κοινωφελών έργων στη γειτονιά, για τη δημιουργία νέων συνεργατικών επιχειρήσεων ή για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ίδιου του κινήματος.

Β: Κατάφεραν αυτά τα πειράματα προεικόνισης και αυτονομίας να διαμορφώσουν μια ενιαία πρόταση για το συνολικό κοινωνικό μετασχηματισμό; Υπήρξαν χώροι συντονισμού και σύγκλισης μεταξύ των κινήματων;

Ένα από τα μειονεκτήματα, σε αυτό το πλαίσιο, είναι η έντονη πολυδιάσπαση της αριστεράς. Δυστυχώς, δεν μπορέσαμε αυτό το διάστημα να δικτυωθούμε αποτελεσματικά, έτσι επήλθε μια ανασυγκρότηση της ηγεμονίας των κυρίαρχων τάξεων, παρόλη τη βαθιά απαξίωση των αστικών θεσμών την περίοδο μετά το 2001.

Σήμερα, εκκρεμεί ακόμα η δημιουργία φορέων που από τη μία πλευρά να σέβονται τις διαφορετικές ταυτότητες, παραδόσεις, διαδρομές και οργανωτικές δομές των κινήματων, αλλά από την άλλη να επιτρέπουν ένα μεγάλο βαθμό συνάρθρωσης και σύμπλευσης. Και αυτή είναι η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε σήμερα εμείς, αλλά και πολλές άλλες οργανώσεις.

Στο πεδίο της επισφαλούς εργασίας, είμαστε μέλος της *Συνομοσπονδίας Εργαζομένων της Λαϊκής Οικονομίας* (Confederación de Trabajadores de la Economía Popular), ενός πλουραλιστικού και πολυσυλλεκτικού φορέα. Εμπλέκονται οι *cartoneros* (συλλογείς ανακυκλώσιμων υλικών), πλανόδιοι μικροπωλητές, εργατικοί συνεταιρισμοί, ανακτημένες

επιχειρήσεις, κάτω από ένα κοινό πλαίσιο, που είναι ο αγώνας για την καταπολέμηση της εργασιακής επισφάλειας και την υπεράσπιση των διαφόρων μορφών λαϊκής οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά, συνδιοργανώνουμε την *Πανεθνική Συνέλευση για τη Γη και την Κατοικία* (Encuentro Nacional por la Tierra y la Vivienda), μια δικτύωση οργανώσεων από όλη τη χώρα που απαιτούν στέγη, γη και εργασία, τρία αιτήματα που εμείς θεωρούμε κεντρικά. Επίσης, ένα άλλο δίκτυο στο οποίο συμμετέχουμε είναι το *Ανεξάρτητη Κίνηση Κατοίκων των Παραγκουπόλεων* (Corriente Villera Independiente), η οποία επιδιώκει να δικτυώσει τους κατοίκους όλων των παραγκουπόλεων της πόλης του Μπουένος Άιρες. Το σύνθημά της είναι «ο λαός διατάζει, η κυβέρνηση υπακούει», δανειζόμαστε έτσι, το σύνθημα των Ζαπατίστας. Πιστεύουμε στον πρωταγωνιστικό ρόλο του ίδιου του λαού σε ότι αφορά την οργάνωση και τον σχεδιασμό στις γειτονιές μας. Αυτοί είναι μερικοί από τους χώρους δικτύωσης, υπάρχουν και πολλοί άλλοι.

Όπως η πολυδιάσπαση αποτελεί πρόβλημα, άλλο ένα πρόβλημα είναι η αποσπασματικότητα. Δηλαδή, υπάρχουν χώροι δικτύωσης γύρω από την επισφαλή εργασία, τη στέγαση, το περιβάλλον, την εκπαίδευση, ωστόσο αυτό που λείπει είναι ένας χώρος που να τέμνει όλους του επιμέρους αγώνες, που να έχει ένα συνολικό σχέδιο πολιτικού μετασχηματισμού, που να μπορεί να προτάξει μια «πολιτισμική» εναλλακτική σε όλα τα πεδία. Εμείς συνειδητοποιούμε ότι δεν είναι οι πολιτικές οργανώσεις αυτές που θα κάνουν την επανάσταση αλλά οι λαοί· ως εκ τούτου, θα πρέπει να σκεφτούμε τη λαϊκή εξουσία ως επαναστατική δύναμη.

Σε αυτό το σημείο βρισκόμαστε σε μια δυναμική ομοσπονδοποίησης του κινήματος, σε μια διαδικασία συνάρθρωσης με πολλές άλλες οργανώσεις, τοπικές, ιθαγενικές, ανέργων, κτλ., οι οποίες συναποτελούν την πανεθνική οργάνωση *Ενωμένος Λαός* (Pueblo Unido). Η ποικιλομορφία αυτή έχει συμβάλει πολύ στην ανάπτυξη της οργάνωσης μας, έχει βοηθήσει να αντιληφθούμε τους εαυτούς ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου και να εγκαταλείψουμε την ενδογαμική, αυτοαναφορική ή πρωτοποριακή λογική που

χαρακτηρίζει συχνά την παραδοσιακή αριστερά.

Η παρούσα συγκυρία είναι αρκετά περίπλοκη, γιατί συνειδητοποιούμε ότι κλείνει σιγά – σιγά ο κύκλος του *κιρσνερισμού*, μετά από περισσότερο από μια δεκαετία κυβερνήσεων του Νέστορ Κίρσνερ και μετέπειτα της Κριστίνα Φερνάντες. Αυτό που έπεται είναι υψηλότερα επίπεδα καταστολής, ποινικοποίηση της διαμαρτυρίας, νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις και απόπειρες αναστροφής των ελάχιστων λαϊκών κατακτήσεων της εποχής μετά το 2001.

Β: Θα ήθελα να επεκταθούμε λίγο στο θέμα αυτό, αφού το 2015 είναι έτος εκλογών για την Αργεντινή. Με ενδιαφέρει πολύ η σχέση που έχετε, ως κινήματα με προοπτική αυτονομίας και λαϊκής εξουσίας, με το κράτος. Πολλά έχουν γραφτεί σχετικά με την επιρροή του *κιρσνερισμού* στη δυναμική του λαϊκού κινήματος: ορισμένα τμήματα του κινήματος ενσωματώθηκαν στον *κιρσνερισμό* μετά το 2003, και πιθανόν οδηγήθηκαν στη διάλυση λόγω αυτού. Πώς είναι σήμερα η κατάσταση;

Νομίζω ότι, συνήθως, δεν είναι σωστό να μιλάμε για ενσωμάτωση, διότι η ενσωμάτωση συνεπάγεται μια μόνο κατεύθυνση, δηλαδή το κράτος απλώς ενσωματώνει ένα κίνημα, μια οργάνωση. Ωστόσο στην πράξη, υπάρχει μια δυναμική σχέση και συχνά οι οργανώσεις εντάσσονται στον *κιρσνερισμό* με δική τους πρωτοβουλία. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην αναδιάρθρωση της αστικής ηγεμονίας, τη χορήγηση ορισμένων παροχών ή την αναζωπύρωση μιας λαϊκιστικής ιδεολογίας που προτάσσει ότι μέσα από το Κράτος μπορούμε να προωθήσουμε τον κοινωνικό μετασχηματισμό, ακόμη και τη ρήξη με το νεοφιλελευθερισμό. Η πραγματικότητα είναι ότι σήμερα υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα στην Αργεντινή, γιατί όλες οι εκλογικές εναλλακτικές βρίσκονται στα δεξιά σε σχέση με τον *κιρσνερισμό*. Και σε αυτή τη νέα φάση θα είναι απαραίτητη η ενίσχυση του συντονισμού με άλλες οργανώσεις, η ενότητα, η σύμπλευση και η αντίσταση. Συνειδητοποιούμε ότι μπαίνουμε σε μια περίοδο μεγαλύτερης αντίστασης, η οποία δεν συνεπάγεται απαραίτητα την αναδίπλωση του κινήματος, δεν συνεπάγεται την υποχώρηση αλλά την όξυνση του ανταγωνισμού,

και σε αυτό το πεδίο η σχέση μας με το κράτος είναι αρκετά αντιφατική.

Β: Όπως ανέφερες ήδη, σε αντίθεση με άλλες περιπτώσεις οικοδόμησης της αυτονομίας στη Λατινική Αμερική, που σχετίζονται περισσότερο με τους αγροτικούς και ιθαγενικούς αγώνες, τα κινήματα στην Αργεντινή αναπτύσσονται σε ένα αστικό περιβάλλον, όπου το κράτος έχει πολύ ισχυρή συμβολική και φυσική παρουσία. Πώς προσεγγίζετε αυτή την αντίφαση; Πώς μπορούμε να οικοδομούμε στο περιθώριο του κράτους, τη στιγμή που είμαστε περιστοιχισμένοι από κρατιστικές σχέσεις και λογικές;

Εγώ μπορεί να σου πω ότι είμαστε αυτόνομοι, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι πολλοί πόροι για τη διεκπεραίωση των σχεδίων και των πρωτοβουλιών μας, προέρχονται από το κράτος. Φυσικά όχι μέσω ελεημοσύνης, αλλά μέσα από αγώνες στηριγμένους στην άμεση δράση, στις πικετοφορίες, στις καταλήψεις κτιρίων, στις διαδηλώσεις, δηλαδή σε μια δυναμική ανταγωνισμού με το κράτος. Εμείς πάντα λέμε ότι αυτούς τους πόρους τους αποσπούμε από το κράτος. Για να δώσω ένα παράδειγμα: τα δικά μας λαϊκά αυτοδιαχειριζόμενα σχολεία απονέμουν ένα επίσημο απολυτήριο, ένα χαρτί ισοδύναμο με αυτό των δημόσιων σχολείων. Η διαφορά είναι ότι αυτά τα σχολεία τα δημιουργήσαμε χωρίς να ζητήσουμε άδεια από το κράτος, χωρίς ιεραρχικές ή γραφειοκρατικές δομές.

Λειτουργούν μέσω μιας συνέλευσης όπου συμμετέχουν, ως ίσος προς ίσο, μαθητές, εκπαιδευτικοί, ακόμα και η ευρύτερη κοινότητα. Έπειτα, βγήκαμε στους δρόμους για να απαιτήσουμε από το κράτος να μας επιτρέψει να παρέχουμε απολυτήρια ισοδύναμα με ένα δημόσιο σχολείο, χωρίς όμως να έχουμε ένα πρόγραμμα σπουδών ίδιο με του κρατικού σχολείου. Το γεγονός ότι σήμερα μπορούμε να δίνουμε αυτό το απολυτήριο ήταν το αποτέλεσμα καταλήψεων, διαδηλώσεων, πικετοφοριών, απεργιών πείνας, λαϊκής πίεσης. Το ίδιο ισχύει και για άλλους πόρους.

Αυτονομία δεν σημαίνει απουσία σχέσης με το κράτος, η αυτονομία συνεπάγεται μια κλίση προς την αυτοδιάθεση όσον

αφορά τη διαχείριση των πόρων, την δημοκρατική λήψη αποφάσεων στηριγμένη στην οριζοντιότητα, τόσο ως σημείο εκκίνησης, όσο και ως οργανωτικό ορίζοντα. Η σχέση μας με το κράτος είναι αντιφατική, με την έννοια ότι το κράτος είναι παρόν στην καθημερινή ζωή, δεν είναι ένας εξωγενής παράγοντας με αμελητέα επίδραση στις προσπάθειές μας να οικοδομήσουμε τη λαϊκή εξουσία και την αυτονομία. Για παράδειγμα, έχουμε πολλούς συντρόφους που εργάζονται για το κράτος, είναι εκπαιδευτικοί, είναι δημόσιοι υπάλληλοι, νοσηλευτές, γιατροί. Αντιλαμβανόμαστε ότι ποτέ δεν υπάρχει σχέση πλήρους εξωγένειας προς το κράτος, ωστόσο αυτό δεν είναι μια ιδεολογική θέση, αλλά μια συνθήκη εκ των πραγμάτων. Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μια διάθεση να υπερβούμε το κράτος ως μορφή κυριαρχίας, ως μορφή ιεράρχησης των σχέσεων, ως γραφειοκρατικό μηχανισμό αποκομμένο από τα λαϊκά στρώματα. Δηλαδή δεν αντιλαμβανόμαστε το κράτος ως μηχανισμό, αλλά ως σχέση. Επιχειρούμε λοιπόν να οικοδομήσουμε εγχειρήματα που να προεικονίζουν αυτή τη νέα κοινωνία όπου οι ανθρώπινες σχέσεις δεν είναι κρατικοποιημένες. Όπου δηλαδή δεν υπάρχουν διαταγές από τη μία πλευρά και υπακοή από την άλλη, δεν υπάρχουν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι, δεν υπάρχουν εκπαιδευτικοί από τη μία πλευρά και εκπαιδευόμενοι από την άλλη. Όπου μπορούμε, για παράδειγμα, να υπερβούμε το κυρίαρχο ιατρικό μοντέλο, αυτό των ιδιωτικών νοσοκομείων, αλλά και των κρατικών.

Και σε αυτό το πεδίο, η πρόκληση είναι πώς, από τη μια πλευρά, να πάρουμε σταδιακά αποστάσεις από το κράτος, αλλά και, από την άλλη, να συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη να δοθεί μια μάχη στο εσωτερικό του κράτους. Προφανώς κατανοούμε ότι το κράτος δεν είναι ουδέτερο έδαφος, η λειτουργία του είναι καπιταλιστική, ωστόσο μπορούν επίσης να δημιουργηθούν ρωγμές, χαραμάδες, μέσω των οποίων να ενισχυθεί η λαϊκή εξουσία. Είναι σαφές ότι η λαϊκή εξουσία δεν θα οικοδομηθεί μέσω του κράτους, αλλά θα πρέπει να οικοδομηθεί σε όλες τις πτυχές της καθημερινής μας ζωής, ως εκ τούτου θα πρέπει να αποσυναρμολογήσουμε, να αποδομήσουμε, να αναιρέσουμε το καπιταλιστικό κράτος.

Ωστόσο, το ίδιο το κράτος είναι επίσης ένα διαμφισβητούμενο πεδίο. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στη Βενεζουέλα. Βρίσκω ενδιαφέρον αυτό το όραμα υπέρβασης του αστικού, αντιπροσωπευτικού κράτους, και τη δυναμική αντικατάστασής του από ένα «κράτος των κομμούνων». Πιστεύω ότι η δυναμική των κοινοτικών συμβουλίων και των κομμούνων της Βενεζουέλας έχει μια μακρά ιστορία στην Αμερική μας. Πολλές από τις παραδόσεις αγώνων του εικοστού αιώνα ανακτούν αυτή τη μορφή λήψης αποφάσεων και τον τρόπο ζωής των ιθαγενών πληθυσμών, η οποία περιστρέφεται γύρω από την κοινότητα. Όταν εμείς μιλάμε για αυτοδιοίκηση, προτείνουμε τη δημιουργία κοινοτικών μορφών αυτοοργάνωσης ως εναλλακτική προς τις μορφές του αστικού κράτους.

Β: Η Αργεντινή έχει κάποια ομοιότητα με τη Νότια Ευρώπη, καθώς η νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση και η συνακόλουθη λαϊκή αντίδραση που βιώνουμε τώρα έλαβαν χώρα στην Αργεντινή μια δεκαετία πιο πριν. Και στις δύο περιπτώσεις, υπήρξε μια έκρηξη της λαϊκής δημιουργικότητας, της οικοδόμησης από τα κάτω, σε ένα πλαίσιο πλήρους απονομιμοποίησης των θεσμών. Ωστόσο, βρισκόμαστε τώρα σε μια νέα φάση, όπου υπάρχει μια έντονη αποκινητοποίηση, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κόπωση του αγωνιζόμενου λαού και στην κρατική καταστολή, αλλά και στην εμφάνιση εκλογικών δυνάμεων και κυβερνήσεων που παρουσιάζονται ως υπερασπιστές των λαϊκών συμφερόντων, βάζοντας έτσι τέλος στην κρίση νομιμοποίησης της αστικής δημοκρατίας.

Υπάρχουν δύο αξιοσημείωτες πολιτικές διαδικασίες που έχουν φτάσει μέχρι την εξουσία, μια στην Ισπανία με τους λαϊκούς δημοτικούς συνδυασμούς που ελέγχουν κάποιους από τους μεγαλύτερους δήμους της χώρας, και η δεύτερη στην Ελλάδα όπου ο ΣΥΡΙΖΑ, φτάνοντας στην κυβέρνηση, διεξήγαγε μια ειλικρινή αλλά αποτυχημένη προσπάθεια να αναστρέψει τους όρους της νεοφιλελεύθερης λιτότητας. Υπάρχει, επίσης, η εκλογική δύναμη του Podemos που συνεχίζει να αξιώνει την νίκη στις ισπανικές γενικές εκλογές του Νοεμβρίου. Τα κοινωνικά κινήματα είδαν

κάποια από τα αιτήματα τους να συμπεριλαμβάνονται στα μεταρρυθμιστικά προγράμματα αυτών των κομμάτων, και πολλά από αυτά είδαν στη θεσμική οδό μια πιθανή διέξοδο. Έτσι, βιώνουμε μια νέα δυναμική όπου πολλά κινήματα μπαίνουν στον πειρασμό να στηρίξουν ή ακόμα και να ενταχτούν σε αυτές τις πολιτικές διεργασίες, ενώ άλλα αγωνίζονται για να διατηρήσουν την αυτονομία δράσης και σκέψης. Τι μπορεί να μας προσφέρει η εμπειρία της Αργεντινής σε αυτό το πεδίο;

Κατ'αρχάς, πιστεύω ότι εμείς, η νέα αριστερά, που έχει ως ορίζοντα την αυτονομία και τη λαϊκή εξουσία, μερικές φορές πέφτουμε σε μια παγίδα, σε ένα παράδοξο. Πιστεύουμε ότι οποιαδήποτε συγκυρία συνεπάγεται αναπόφευκτα μια συνεχή βελτίωση του συσχετισμού δυνάμεων υπέρ του λαϊκού κινήματος. Φυσικά, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια οξεία κρίση συντελεί στην κινητοποίηση και στην παρουσία του λαού στους δρόμους. Ωστόσο, τα λαϊκά στρώματα, οι υποτελείς τάξεις, όπως και να τις αποκαλέσουμε, δεν μπορούν να είναι κινητοποιημένα 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, για ένα ολόκληρο χρόνο ή για πολλά συνεχόμενα χρόνια. Συχνά υποφέρουν από εξάντληση, αναδιπλώνονται, συντελείται έτσι αυτή η επιστροφή στην ομαλότητα που ανέφερες, η ανασυγκρότηση της αστικής ηγεμονίας.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι υπάρχουν κύκλοι προέλασης και αναδίπλωσης, υποχώρησης, αναδιάταξης. Στην Αργεντινή αυτό συνέβη με τις συνελεύσεις γειτονιάς. Υπήρξαν κάποια χρόνια εξάπλωσης και μεγάλης δυναμικής του κινήματος των συνελεύσεων, αλλά στη συνέχεια υπέστη μια αναδίπλωση και σήμερα υπάρχουν πολύ λίγες συνελεύσεις. Γι' αυτό δεν πρέπει να είμαστε δογματικοί, πρέπει να καταλάβουμε ότι οι συνθήκες κρίσης δεν οδηγούν αναπόφευκτα σε μια νίκη, πρέπει να δεχθούμε ότι διάφοροι παράγοντες συντελούν στο να εμφανίζονται ξαφνικά ως κεντρικές επιλογές του κινήματος κάποιες λύσεις που σε στιγμές οξείας κρίσης δεν ήταν προτιμητέες για τους αγωνιστές. Για παράδειγμα τα πολιτικά κόμματα.

Β: Υπάρχουν τέτοιες διαδικασίες στην Αργεντινή, υπάρχουν διεργασίες όπου τα κοινωνικά κινήματα προσπαθούν να αρθρώσουν

κάποια θεσμική απάντηση, να συμμετάσχουν στις εκλογές;

Βεβαίως, στην Αργεντινή μετά το 2003, και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, πολλά κινήματα που αγωνίζονταν από μια αυτόνομη οπτική έχουν δημιουργήσει τα δικά τους πολιτικά κόμματα. Συνήθως τα ονομάζουν «εργαλεία». Εργαλεία με την έννοια ότι το πολιτικό κόμμα δεν είναι το επίκεντρο του αγώνα και της οργανωτικής διάρθρωσης του κινήματος. Πρόκειται για μια αντιστροφή της δυναμικής των παραδοσιακών κομμάτων. Ενώ τα παραδοσιακά αριστερά κόμματα εργαλειοποιούσαν τα κινήματα, τώρα είναι τα κινήματα αυτά που εργαλειοποιούν το κόμμα. Δυστυχώς, όμως, υπήρξαν αρκετές συγκρούσεις στο εσωτερικό της νέας αριστεράς, οι οποίες είχαν να κάνουν με την ανάγκη για θεσμική αναμέτρηση, και νομίζω ότι αυτό έκανε μεγάλη ζημιά. Δηλαδή, η θεσμική αναμέτρηση στο εκλογικό επίπεδο, σημαίνει ότι οργανώσεις που έδιναν έμφαση στην οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας, στην κριτική των παραδοσιακών μορφών, όπως το κόμμα και το συνδικάτο, προσέλαβαν παράλογα κομματικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι κομμάτι του παλιού που δεν έχει πεθάνει ακόμα, και όχι σπέρματα του νέου που θα πρέπει να γεννηθεί.

Ο στρατηγικός σκοπός πρέπει να παραμείνει η οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας, και η λαϊκή εξουσία δεν οικοδομείται μέσα από τους κρατικούς θεσμούς, οικοδομείται έξωθεν, ή τουλάχιστον μέσα από τον ανταγωνισμό, την αντιπαράθεση, την επέκταση του δημόσιου πέρα από το κρατικό, μέσα από την εκπόνηση και την πραγματοποίηση νέων εγχειρημάτων, από μια κοινοτική οπτική, που θα αποτελέσουν το σπέρμα του σοσιαλισμού. Θα έλεγα ότι ο κίνδυνος, στην περίπτωση της Ευρώπης, είναι να προκριθεί ως στρατηγικός χώρος αντιπαράθεσης το κράτος, η δημιουργία ενός πολιτικού κόμματος που να μπορεί να θέσει υποψηφιότητα στις εκλογές, που να μπορεί να φτάσει στην εξουσία, όπως στη Βενεζουέλα ή τη Βολιβία, και έτσι να ξεχαστεί ο στρατηγικός ορίζοντας της ρήξης με την κυρίαρχη τάξη, η οποία πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει και μια ρήξη με το κράτος.

Η οικοδόμηση της αυτονομίας απαιτεί να μην θέσουμε ως

θεμελιώδη στρατηγική, την αντιπαράθεση εντός του κράτους, αν και θα πρέπει να την λάβουμε υπόψη. Ανάλογα με το πλαίσιο, με την περίπτωση, ανάλογα με το συσχετισμό δυνάμεων, με την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής, ίσως θα πρέπει να αναμετρηθούμε εκλογικά σε κάποιες περιπτώσεις, ωστόσο πάντα ο κεντρικός άξονας θα πρέπει να είναι η δημοκρατική λήψη αποφάσεων, η δυναμική της αντιπαράθεσης και της άμεσης δράσης. Όταν εμείς προτάσσουμε «να διατάζει ο λαός και η κυβέρνηση να υπακούει», προτείνουμε έναν άλλο τρόπο διακυβέρνησης που έχει ελάχιστη ή καμία σχέση με το κράτος. Ως εκ τούτου, ο κίνδυνος θεσμοποίησης των οργανώσεων και των κινημάτων, η πιθανότητα να ενσωματωθούν στον κρατικό μηχανισμό, αυξάνεται στο βαθμό που αυτές οι οργανώσεις και κινήματα συμμετέχουν στο πλέγμα της κρατικής εξουσίας. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι καμία οργάνωση δεν βγαίνει αλώβητη από αυτή τη συμμετοχή: επηρεάζει την υποκειμενικότητα των αγωνιστών, οι οποίοι αρχίζουν να σκέφτονται με μια κρατιστική λογική, ξεκινούν να αναπτύσσουν δυναμικές διευθυντών και διευθυνόμενων, κυβερνόντων και κυβερνώμενων, λογικές ανάθεσης. Γνωρίζουμε ήδη τι συνεπάγεται η λογική του κράτους.

Παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι πρέπει να ανταποκριθούμε στην πρόκληση και να προσπαθήσουμε να διακρίνουμε, παρόλη την πολυπλοκότητα του ζητήματος, τι πιθανότητες υπάρχουν να παρέμβουμε και να αναμετρηθούμε και σε αυτό το πεδίο. Οι μορφές παρέμβασης μπορεί να είναι ποικίλες. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι ο δρόμος μας, σαφώς, δεν περνάει από το κράτος, αν και το κράτος είναι ίσως ένα ακόμα πεδίο όπου διεξάγεται η ταξική πάλη.

Συνέντευξη: **Cooperativa Integral Catalana**

Συνέντευξη: Αντώνης Μπούμας

CIC: Θα ξεκινήσω την παρουσίαση της CIC με το κάλεσμα για ολοκληρωμένη επανάσταση [call for integral revolution]. Το κάλεσμα απευθύνεται λοιπόν προς όλους τους φίλους της CIC και τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες και αποτελεί έκκληση για μια ολοσχερή επανάσταση, για μια κοινωνική επανάσταση με την έννοια της αλλαγής των κοινωνικών δομών, της αυτοοργάνωσης, ώστε να αλλάξουμε κι εμείς οι ίδιοι ως άτομα και υποκείμενα.

B: Ποια είναι η σημασία του «integral»;

CIC: Η ιδέα της αναδόμησης της ζωής, της συνολικής κοσμοθεώρησης, της ζωής ως ακέραιου όλου, ώστε οι προσεγγίσεις αυτοοργάνωσης και αναδόμησης να γίνονται με γνώμονα αυτή τη συνολική οπτική.

B: Με το όραμα να αλλάξει η κοινωνία ως σύνολο και όχι να μένουμε ως νησίδες;

CIC: Να ανοίξει ο δρόμος ώστε να αλλάξει η κοινωνία και να αναδομηθούν οι κοινότητες ώστε να παράγονται όλα τα αναγκαία στην κοινότητα.

B: Πώς κινείται λοιπόν η Cooperativa Integral Catalana προς αυτή την κατεύθυνση της κοινωνικής επανάστασης;

CIC: Η κύρια γραμμή, ένα από τα κύρια σημεία είναι η προώθηση και η διεύρυνση της αυτοδιαχείρισης και της αυτοοργάνωσης, σε δυο επίπεδα: το ένα είναι η δόμηση των κοινών βάσει συνελεύσεων, κοινών ομάδων εργασίας ώστε να αναπτυχθεί αυτό το νέο όραμα για τον κόσμο και οι αντίστοιχες πρακτικές. Οι ομάδες εργασίας υλοποιούν τις στρατηγικές της συνέλευσης και από εκεί χτίζουμε εργαλεία και βέλτιστες πρακτικές για

μοίρασμα με όλες τις επιμέρους συλλογικότητες που από κοινού συμβάλλουν σε αυτό το δίκτυο. Το επίπεδο των κοινών λοιπόν, και το επίπεδο των αυτόνομων συλλογικοτήτων που επιλέγουν πώς θέλουν να συσχετίζονται με άλλους, τι θέλουν να αλλάξουν. Όλα τα δίκτυα ωστόσο έχουν την ίδια βάση, τις ίδιες αρχές που μοιραζόμαστε όλοι.

B: Η CIC Πρόκειται λοιπόν για ένα δίκτυο από κοοπερατίβες που εργάζονται αυτόνομα, αλλά μοιράζονται τις ίδιες αρχές;

CIC: Ναι. Από τη μια έχουμε το πρόβλημα ότι ως συνεταιριστικό μοντέλο είναι απαρχαιωμένο, γιατί είναι συνδεδεμένο με την κρατική νομιμότητα. Υπάρχει λοιπόν ένα όριο. Ωστόσο, η CIC χρησιμοποιεί αυτή τη νομιμοποίηση για να βρει τα νομικά και άλλα εργαλεία που θα βοηθήσουν τα επιμέρους project.

B: Έχετε ιδρύσει λοιπόν τέσσερις-πέντε κοοπερατίβες νόμιμα ώστε να προσφέρουν υποστήριξη και προστασία σε άλλες, για παράδειγμα ως προς οικονομικές δραστηριότητες. Ποιες είναι οι παραγωγικές δραστηριότητες αυτή τη στιγμή, τι παράγετε;

CIC: Από τη μια έχουμε την παραγωγή των αυτόνομων project, όπως όλων των ειδών υπηρεσίες, γεωργικές εργασίες, δραστηριότητες παραγωγής και αναπαραγωγής. Για παράδειγμα, υπάρχουν project για την εκπαίδευση, π.χ. σχολεία εκτός του συμβατικού συστήματος παιδείας.

B: Έχετε λοιπόν σχολείο, δασκάλους, μαθητές. Είναι ανοιχτό για τον κόσμο;

CIC: Στο σχολείο συμμετέχουν οικογένειες, παιδιά και οι λεγόμενοι 'συνοδοί', δηλαδή οι καθηγητές, αλλά όχι με την αυστηρή έννοια του όρου.

B: Είναι σαν κοοπερατίβα, λοιπόν, κοοπερατίβα οικογενειών για να εξασφαλίσουν την εκπαίδευση των παιδιών τους. Τι ηλικίας είναι τα παιδιά;

CIC: Εξαρτάται από το νομικό πλαίσιο. Στην Καταλωνία είναι πιο εύκολο να ιδρύσεις σχολεία για παιδιά έως έξι ετών. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από την ηλικία 6 έως 12 τα πράγματα είναι νομικά πιο δύσκολα, αλλά υπάρχουν ορισμένες πρωτοβουλίες, αν και λιγότερες. Όσον αφορά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τώρα ξεκινούν οι εμπειρίες.

B: Έχετε κάποιο άλλο παράδειγμα δραστηριοποίησης;

CIC: Υπάρχουν πολλά μικρότερα επιμέρους projects, όπως υπηρεσίες μετάφρασης, μουσικοί, θεραπευτές. Υπάρχουν μεγαλύτερες ομάδες με περισσότερα άτομα, ενώ άλλοι στρέφονται σε γεωργικές δραστηριότητες. Εγώ μένω με άλλα άτομα σε ένα γεωργικό project.

B: Μπορείς να περιγράψεις το Ca l'Afou, την έκταση ενός παλιού εργοστασίου που έχει αγοράσει η κοοπερατίβα;

CIC: Το Ca l'Afou ήταν έκτασης γης με παλιά βιομηχανίες υφαντουργίας που εγκαταλείφθηκε πολλά χρόνια πριν. Έτσι, βρήκαμε την ευκαιρία να συστήσουμε μια κολεκτίβα αγοραστών και κάναμε την απαραίτητη συμφωνία με τον ιδιοκτήτη ώστε να το αγοράσουμε σε βήματα.

B: Ωστόσο, έχετε ήδη καταλάβει την έκταση.

CIC: Ναι, υπάρχει μια κολεκτίβα που έχει ήδη ξεκινήσει εκεί κάποιες πρωτοβουλίες, όπως για παράδειγμα το εργοστάσιο ζυθοποιίας, ξυλουργείο και μεταλλουργείο.

B: Ο στόχος είναι η αυτάρκεια, λοιπόν;

CIC: Αυτάρκεια, αλλά με την εσωτερική συνεργασία των κατάλληλων πρωτοβουλιών. Από την άλλη, έχουμε την ιδέα να καταλάβουμε ένα σπίτι, τριάντα διαμερισμάτων, ως μέρος της κολεκτιβοποίησης, τα οποία ο κόσμος θα έχει δικαίωμα χρήσης,

αλλά όχι εκμετάλλευσης κερδοσκοπικά. Όχι για ενοίκιο, για παράδειγμα. Πληρώνεις ένα μικρό ποσό και μπορείς για απεριόριστο χρονικό διάστημα να μένεις εκεί, πληρώνοντας αναλογικά τη συνεισφορά σου για τα έξοδα του κτιρίου. Το διαμέρισμα παραμένει στη συνέλευση.

B: Φτιάξατε λοιπόν ένα ταμείο μέσω της κολεκτίβας και αγοράσατε το σύμπλεγμα.

CIC: Στην πόλη έχουμε το project Roig21, ένα σύμπλεγμα διαμερισμάτων που προς το παρόν νοικιάζουμε, αλλά υπάρχει και η προοπτική να αγοραστεί από την κοινότητα.

B: Ακολουθεί λοιπόν τη λογική των κοινών, της κοινής συνεύρεσης ανθρώπων για να λύσουν το πρόβλημα της στέγασης. Ζουν και συλλογικά;

CIC: Εδώ υπάρχει το πρόβλημα των διαπροσωπικών σχέσεων και λοιπά. Σε αυτό το διαμέρισμα, υπάρχει η πτυχή των κοινών και της κοινής ζωής, αλλά ο καθένας έχει την ιδιωτική του ζωή. Υπάρχουν χώροι κοινοί και ιδιωτικοί.

B: Από ό,τι κατάλαβα λοιπόν, υπάρχει η κοοπερατίβα Cooperativa Integral Catalana στην περιοχή της Καταλονίας στην οποία μπορούν να συμμετέχουν άτομα ή ομάδες. Ποιος είναι ο αριθμός των συμμετεχόντων;

CIC: Έχουμε 2000 μέλη που έχουν εταιρική σχέση με την κοοπερατίβα, αλλά και άλλους που συμμετέχουν σε εθελοντική βάση. Υπάρχουν κολεκτίβες αυτοοργάνωσης τοπικά στην περιοχή και κολεκτίβες αυτοοργανωμένες μέσω λαϊκών συνελεύσεων για να γίνονται συγκεκριμένα έργα. Η ίδια ιδέα λοιπόν, η πρακτική ανάπτυξη της αυτοοργάνωσης σε όλη την επικράτεια, από τη μια μέσω των λαϊκών συνελεύσεων και από την άλλη μέσω των αυτόνομων έργων που αναπτύσσονται τοπικά ή παγκόσμια. Κάτι σημαντικό είναι ότι κάθε συνέλευση είναι κυρίαρχη από μόνη της, αυτόνομη από τις υπόλοιπες. Καθεμία επιλέγει πώς θα συσχετιστεί με άλλες συνελεύσεις και άλλα project.

B: Ποιο είναι το κίνητρο για τη συμμετοχή στην CIC;

CIC: Υπάρχουν διάφοροι λόγοι. Ένας λόγος είναι η ιδεολογία, αλλά υπάρχουν και λόγοι πρακτικής χρησιμότητας ως προς τη συμμετοχή, π.χ. για τη χρήση νομικών, οικονομικών, χρηματοοικονομικών εργαλείων και λοιπά. Για παράδειγμα υπάρχουν ομάδες δικηγόρων που βοηθούν κολεκτίβες καταλήψεις ή άλλες που έχουν οικονομική δραστηριότητα και θέλουν να ενταχθούν στο δίκτυο κοινωνικού νομίσματος. Η οικονομική πτυχή είναι ένα από τα βασικά εργαλεία για τη δόμηση άλλων συστημάτων. Προάγουμε λοιπόν τη μη χρήση των τραπεζικών συστημάτων, τη χρήση του κοινωνικού νομίσματος και τη συμμετοχή σε project που λειτουργούν χωρίς χρήματα. Δεν επιθυμούμε την 'χρηματοποίηση' της κοινωνίας. Τα χρήματα χρησιμοποιούνται ως εργαλείο, ως ένα μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού. Το δικό μας νόμισμα είναι το eco. Υπάρχουν όμως και άλλες τοπικές, συμπληρωματικές πρωτοβουλίες.

B: Ποιες αρχές βρίσκονται εμφυτευμένες στο κοινωνικό νόμισμα, πέρα από ότι πρόκειται για χρήματα; Πρόκειται για demurrage, για παράδειγμα, χάνει την αξία του με το χρόνο;

CIC: Όχι, πρόκειται για ένα σύστημα που βασίζεται προς το παρόν στην αμοιβαία πίστη. Ένα σύστημα που χρησιμοποιούμε για ανταποδοτικότητα.

B: Βασίζεται λοιπόν στην εργασία. Οι άνθρωποι λοιπόν που συμμετέχουν σε αυτό το κοινωνικό δίκτυο, συναλλάσσονται με eco κατά την ανταλλαγή υπηρεσιών και αγαθών;

CIC: Ναι, τα οποία με τη σειρά τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε άλλες συνεργαζόμενες κολεκτίβες για την αγορά διάφορων ειδών, όπως ψωμί για παράδειγμα.

B: Ποια είναι η σχέση με το κράτος;

CIC: Το κοινωνικό νόμισμα είναι εντελώς εκτός συστήματος.

B: Υπάρχει αντιστοιχία π.χ. ενός eco με ένα ευρώ;

CIC: Προωθούμε την αλλαγή των ευρώ σε eco, αλλά όχι το αντίθετο, γιατί επιθυμούμε μεταστροφή από το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα.

B: Βλέπετε λοιπόν ότι προσελκύονται άνθρωποι από αυτό το σύστημα. Έχει χτιστεί σε ευρεία βάση και συνενώνονται και άλλοι.

CIC: Αυτή τη στιγμή το χρησιμοποιούν πολλοί άνθρωποι, αλλά ο όγκος των δραστηριοτήτων είναι πολύ χαμηλός.

B: Εννοείς δηλαδή άνθρωποι άνεργοι;

CIC: Όλων των ειδών. Η ιδέα είναι η μετεξέλιξη αυτού του οικονομικού συστήματος ώστε να είναι αυτόνομο από τη μισθωτή εργασία και το κυρίαρχο μοντέλο.

B: Και πώς διοικείται το δίκτυο; Έχει τρόπους οργάνωσης και θέσμησης; Υπάρχει γενική συνέλευση;

CIC: Ναι, και είναι εντελώς ανοιχτή. Δεν συμμετέχουν όμως όλοι στις κοινές συνελεύσεις. Έχουμε δυο ειδών συνελεύσεις: μονογραφίες, για συζήτηση και καθορισμό στρατηγικών ως προς συγκεκριμένα ζητήματα, όπως την συνεργατική εργασία, την ανυπακοή, την παιδεία, ή και για οποιοδήποτε άλλο θέμα. Έτσι, συναντόμαστε ένα σαββατοκύριακο το μήνα σε μια τοποθεσία της Καταλονίας. Συναντόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο με τις συλλογικότητες και προβληματιζόμαστε για τα σημαντικά αυτά ζητήματα, αναπτύσσουμε στρατηγικές και δημιουργούμε ομάδες εργασίας για την υλοποίησή τους. Υπάρχει και μια μόνιμη συνέλευση, κάθε δυο εβδομάδες, με ανοιχτή διάταξη, όπου οι επιμέρους ομάδες εργασίες μπορούν να κάνουν προτάσεις για ζητήματα που απαιτούν στρατηγική αντιμετώπιση. Η μόνιμη αυτή συνέλευση γίνεται στη μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης.

B: Στη γενική συνέλευση αποφασίζετε και σχετικά με τους πόρους της κοοπερατίβας;

CIC: Η κοοπερατίβα έχει ένα κοινό ταμείο με τις συνεισφορές των συμμετεχόντων, συνεισφορές από ομάδες που διεξάγουν οικονομικές δραστηριότητες και συνεισφορές από την οργανωμένη και συλλογική απειθαρχία ως προς την πληρωμή των κρατικών φόρων.

B: Δεν πληρώνετε φόρους, λοιπόν;

CIC: Όχι. Πληρώνουμε βέβαια το ελάχιστο, αλλά ο στόχος είναι να κατανέμονται οι φόροι στην διαδικασία της αυτοδιαχείρισης και να ενδυναμώνονται οι ομάδες εργασίας και τα κοινά project. Δεν υπάρχει εκτελεστικό συμβούλιο, αλλά συνελεύσεις.

B: Πώς σε λένε και με ποιο τρόπο συμμετέχεις στο δίκτυο αυτό;

CIC: Το όνομά μου είναι Γκόρκα και κατάγομαι από τη χώρα των Βάσκων. Ήρθα στην Καταλωνία τέσσερα χρόνια πριν και εμπλέκομαι στην κοοπερατίβα εδώ και τριάνμισι χρόνια. Συνεισφέρω στο συντονισμό της κοοπερατίβας και βοηθώ τις διάφορες ομάδες εργασίας, ώστε να αναπτύσσονται γραμμές στρατηγικής. Μια από τις ομάδες εργασίας είναι ο ίδιος ο συντονισμός, χωρίς να έχει περισσότερες αρμοδιότητες από τις υπόλοιπες. Ένα τελευταίο που θα ήθελα να προσθέσω είναι ότι ως αποτέλεσμα του κινήματος 15-M που ξεκίνησε το 2011 πολλοί άνθρωποι που συντάσσονται με την αυτοδιαχείριση, ζητούν από την κοοπερατίβα να μοιραστεί μαζί τους την εμπειρία της, ενώ αναπτύσσονται πολλές ανάλογες πρωτοβουλίες στην Ιβηρική χερσόνησο και τη νότια Γαλλία. Επομένως, τώρα αρθρώνουμε αυτόνομες, ολοκληρωμένες κοοπερατίβες και σε άλλα μέρη, αναπτύσσοντας έτσι το δίκτυο.

B: Χτίζετε λοιπόν ένα διασυνοριακό δίκτυο, λοιπόν.

CIC: Ναι, αλλά για την οικοδόμηση βέλτιστων πρακτικών και την ανταλλαγή εμπειριών. Φέτος διοργανώσαμε μια συνάντηση, στην οποία συμμετείχαν άνθρωποι από πολλές περιοχές.

B: Ξέρεις το Guifi, το δίκτυο τηλεπικοινωνιών;

CIC: Ναι, έχουμε σχέσεις, αλλά δεν είναι μέρος της κοοπερατίβας. Προωθούμε φυσικά τέτοια αυτόνομες πρωτοβουλίες στην τεχνολογία, συνεργαζόμαστε μαζί τους και φυσικά παρέχουμε βοήθεια όπου απαιτείται. Το κάλεσμα για ολοσχερή επανάσταση λοιπόν έχει γίνει αποδεκτό από όλες τις συλλογικότητες και αυτό για εμάς είναι σημαντικό. Άλλη μια πρωτοβουλία αποτελεί η αυτονομία της Καταλονίας, η οποία δεν προωθείται από την ίδια την CIC, αλλά από συμμαχικές συλλογικότητες. Το μήνυμά μας είναι ότι δεν επιθυμούμε κράτος, αλλά ανεξαρτησία. Η απάντησή μας στο δημοψήφισμα είναι όχι στο κράτος και ναι στην ανεξαρτησία.

B: Πότε είναι το δημοψήφισμα;

CIC: Στις 9 Νοεμβρίου. Δεν είναι ξεκάθαρο ωστόσο εάν θα συμβεί, ή εάν θα υπάρξουν νέες εκλογές. Αυτό είναι το μανιφέστο μας, και αυτό είναι το κάλεσμα, διαθέσιμο και στο ίντερνετ. Στην ιστοσελίδα της CIC περιλαμβάνονται και όλες οι επαφές και τα σημεία δραστηριοποίησής μας.

B: Σας ευχαριστώ, χάρηκα για τη γνωριμία.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Ζαπατίστας: Συνυφαίνοντας Αντιστάσεις

Μάντυ

Το 2006, ο EZLN (ο Στρατός των Ζαπατίστας για την Εθνική Απελευθέρωση) εξέδωσε την Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, κηρύσσοντας τον πόλεμο στη μεξικανική κυβέρνηση.

Σκοπός της ήταν να επεκτείνει τον ζαπατιστικό αγώνα σε όλους τους «εκμεταλλευόμενους και αποστερημένους ανθρώπους του Μεξικό». Στην Έκτη Διακήρυξη, ο Υποδιοικητής Μάρκος καταθέτει μια σύντομη ιστορία του κινήματος των Ζαπατίστας και του πώς αυτό έχει αλλάξει, αποδεικνύοντας ότι η όλη επαναστατική διαδικασία είναι πρωτεϊκή και δυναμική. Ο Μάρκος απ' αυτή την ιστορία συμπεραίνει, ότι οι διαπραγματεύσεις με τους πολιτικούς είναι χάσιμο χρόνου. Γι' αυτόν τον λόγο, από την αθέτηση των συμφωνιών του San Andres, οι Ζαπατίστας υπάρχουν αυτόνομα. Το 1994, με την εξέγερση των Ζαπατίστας, οι περισσότεροι ιδιοκτήτες γης στη Λακαντόνα φοβήθηκαν, κι έτσι οι αυτόχθονες κατόρθωσαν να καταλάβουν τη γη. Η αυτονομία τους δεν είναι μια παραχώρηση από το κράτος, αλλά κάτι που πρέπει συνεχώς να διεκδικούν. Αυτό σημαίνει ότι οι ζαπατιστικές κοινότητες ναι μεν ελέγχουν τους πόρους και την επικράτεια της Τσιάπας με αυτοδιεύθυνση, ωστόσο βρίσκονται υπό τη συνεχή απειλή των ενοχλήσεων και της εξάρθρωσης από το μεξικανικό στρατό και τους παραστρατιωτικούς. Τα έσοδα προέρχονται από τα αγροτικά πλεονάσματα, όπως του καφέ, κι από ΜΚΟ κι αλληλέγγυες ομάδες.

Η αυτονομία τους είναι μια πράξη απαλλοτρίωσης που προφυλάσσει μια κουλτούρα και μια κοσμοαντίληψη, η οποία είναι διακριτή από τον ηγεμονικό κόσμο. Ωστόσο, η αυτονομία στην Τσιάπας δεν είναι αρκετή. Όπως γράφει ο Μάρκος, «θα χάσουμε τα πάντα, εάν παραμείνουμε ως έχουμε, γι' αυτό πρέπει να προχωρήσουμε μπροστά».

Η Έκτη Διακήρυξη καλεί την πολιτική κοινωνία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο να παλέψει ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό. Σε εθνικό επίπεδο, η Έκτη προτείνει τη συνομολόγηση συμφωνιών με αριστερές οργανώσεις σ' όλη τη μεξικανική επικράτεια και τη συνέχιση μιας διαδραστικής καμπάνιας για ένα «εθνικό πρόγραμμα αντίστασης», το οποίο ονομάζεται «Η Άλλη Καμπάνια». Η οργάνωση στο εθνικό επίπεδο ήταν καλύτερο να γίνεται πρόσωπο με πρόσωπο, παρά απλώς και μόνο μέσω των ανακοινωθέντων. Επιλέγουν χώρους που είναι άμεσοι χωρίς μεσάζοντες, χώρους

αόρατους στους κυρίαρχους. Η Άλλη Καμπάνια δέχτηκε πολλή κριτική, επειδή συνέπεσε με τις εκλογές της χώρας. Πολλοί αριστεροί πιστεύουν, ότι η καμπάνια τους διέσπασε τα αριστερά κόμματα. Οι Ζαπατίστας, έχοντας την εμπειρία της μεξικανικής κυβέρνησης, έφτασαν να πιστεύουν πως το να προσπαθείς να συνεργαστείς με την πολιτική της κυριαρχίας είναι μάταιο.

Ακόμη κι αν ένα αριστερό κόμμα νικούσε, μια πλειοψηφία που θα κέρδιζε τις εκλογές, δεν θα βοηθούσε τους περιθωριοποιημένους. Διότι οι πολίτες είναι «πελάτες» του κράτους, το οποίο με τη σειρά του είναι πελάτης μιας μεγαλύτερης επιχείρησης, του νεοφιλελευθερισμού. Η Άλλη Καμπάνια σταμάτησε όμως, όταν το Μάιο μια βίαιη διαδήλωση ξέσπασε στο Ατένκο, στην οποία συμμετείχαν και οι Ζαπατίστας. Ωστόσο, το πνεύμα της Έκτης Διακήρυξης και οι επιδράσεις της Άλλης Καμπάνιας εξακολουθούν και είναι σήμερα ακόμη έκδηλα στην πόλη του Μεξικό. Η Άλλη Καμπάνια ήταν μια προσπάθεια άσκησης άλλων πολιτικών και συγκρότησης ενός ισχυρού δικτύου αντίστασης στο Μεξικό.

Επισκέφτηκα το Μεξικό μ' ένα γκρουπ Αμερικανών σπουδαστών, μέσω του Δικτύου Αλληλεγγύης στο Μεξικό. Η εντύπωση που αυτό το ταξίδι μου άφησε, είναι πως η ιδέα της Έκτης Διακήρυξης έχει μπει πραγματικά σε λειτουργία. Μια βραδιά στην πόλη του Μεξικό, συζητούσα με δυο συντρόφους που συνάντησα, έναν δικηγόρο κι έναν καλλιτέχνη του δρόμου, οι οποίοι μάχονται σε διαφορετικά πεδία, ενάντια σε διαφορετικές μορφές εξουσίας και με διαφορετικά μέσα. Μου είπαν πως και των δύο οι πράξεις είναι απαραίτητες, για να υποστηρίξουν ένα δυναμικό, ευρύ φάσμα αντίστασης, κι ότι ο ένας έχει ανάγκη τον άλλον προκειμένου να παλέψουν ενάντια στο αφομοιωτικό κτήνος που είναι ο καπιταλισμός. Είπαν, «υφαίνουμε το υφαντό της αντίστασης». Η Έκτης Διακήρυξη ώθησε αυτό το δίκτυο της αντίστασης, το οποίο απορρίπτοντας τον καπιταλισμό οικοδομεί έναν άλλο κόσμο.

Η δικτύωση αποτελεί μια μέθοδο αντίστασης, η οποία δεν αναπαράγει ιεραρχικές, φασιστικές δομές και δυνητικά μπορεί να απειλήσει τον ύστερο καπιταλισμό, απαντώντας στην

πολυπλοκότητα των αγορών με επαναστατική πολυπλοκότητα. Τα δίκτυα είναι εξορισμού διασπαρμένα και πολυκεντρικά. Δεν υπάρχει ένα απόλυτο κέντρο που διατάσσει, αλλά ένα πολύπλοκο, ανεξάρτητο σύστημα δικτυώσεων που συνεργάζεται κι επικοινωνεί πέρα απ' τα σύνορα. Ο απλός χαρακτήρας των δικτύων βρίσκεται σε τέτοια αντίθεση προς τις καθιερωμένες ιεραρχίες, που γίνεται δύσκολο να διαρραγεί. Όπως το διατύπωσε ο Γκρέμπερ, «οδήγησέ με στον αρχηγό σου είναι η πρώτη απαίτηση των εξωγήινων στους γήινους, της αστυνομίας στους διαδηλωτές, των δημοσιογράφων στους επαναστάτες». Η ζαπατιστική ιδέα της αυτονομίας, το να διατάσσεις υπακούοντας, και η οριζόντια οργάνωση συμβαίνει να είναι η φύση των δικτύων, με την αλληλεγγύη να συνιστά την κόλλα.

Στο Μεξικό, το κράτος πάντα προσπαθεί να αποπέμψει την ιστορία των λαϊκών αγώνων, για να αναπαράγει το αποικιοκρατικό υπόδειγμα. Φαίνεται να υπάρχει ένας κύκλος θύμησης της ιστορίας απ' την πλευρά του λαού και διαγραφής της ιστορίας απ' την πλευρά της κυβέρνησης. Το να επιδεικνύεις τη συνέχεια των λαϊκών αγώνων, έχει να κάνει με το να εκδικείσαι μια μακρά ιστορία εγκλημάτων προσεκτικά καλυμμένων. Η προβολή των αδιάφθορων ηγετών, δείχνει ότι η μάχη δεν έχει χαθεί, αλλά συνεχίζεται. «Οι Πάντσος», για παράδειγμα, πήραν το όνομά τους από τον Πάντσο Βίλλα, ο οποίος ήταν ηγέτης του βόρειου αστικού κομματιού του Μεξικό στη διάρκεια της μεξικανικής επανάστασης του 1910, και συνδέονται με τις ζαπατιστικές κοινότητες στη Λακαντόνα, οι οποίες ονομάστηκαν έτσι απ' τον Εμιλιάνο Ζαπάτα, ο οποίος ηγήθηκε μιας αγροτικής εξέγερσης στον αγροτικό νότο. Και οι Πάντσος και οι Ζαπατίστας αποκηρύσσουν τις ιεραρχίες κι έτσι βλέπουμε ότι ο ηγέτης δεν είναι τόσο ένα σύμβολο δύναμης κι ομογενοποιητικής αναπαράστασης αλλά ένα σύμβολο αυτονομίας. Η αυτονομία περιέχει συγχρόνως την ενδυνάμωση της ατομικότητας και της συλλογικότητας. Η οριζοντιότητα είναι η ιδέα ότι μέσα στην ύφανση (της αντίστασης), είμαστε όλοι ηγέτες στο κίνημα που θα διώξει την καταπίεση. Ο ηγέτης ο οποίος μιλά και δείχνει τον εαυτό του και γίνεται σύμβολο αποτελεί ένα σημείο επαφής της ατομικής με τη συλλογική συνείδηση.

Στην πόλη του Μεξικό ήρθαμε σε επαφή με διάφορους ακτιβιστές και συλλογικότητες που είναι συνδεδεμένες με τους Ζαπατίστας. Όλες επικεντρώνονται σε διαφορετικές περιοχές, διαφορετικά μεγέθη κι επιτελούν διαφορετικούς τύπους δράσης. Συναντήσαμε τους La Red Contra de Represión, ψυχολόγους οι οποίοι ασχολούνται με πολιτικούς κρατούμενους και βασανιστήρια, τους Los H.I.J.O.S, που ασχολούνται με τους αγνοούμενους στο Μεξικό, μια φοιτητική ένωση στο Αμφιθέατρο Τσε Γκεβάρα του Αυτόνομου Πανεπιστημίου του Μεξικό, το ανεξάρτητο συνδικάτο των ιερόδουλων, το ανεξάρτητο συνδικάτο των αυτοχθόνων αχθοφόρων, και το UNOPRII/FPFVI (Frente Popular Francisco Villa Independiente ή «Los Panchos»), το οποίο είναι ένα αυτόνομο, κοινοτικό κίνημα στέγασης. Οι Πάντσος βοηθούν τους ανθρώπους να οργανωθούν, ώστε να καταλάβουν γη και να χτίσουν σπίτια και υποδομές. Το FPFVI ήταν επίσης και μέλος της Άλλης Καμπάνιας. Μαζί σχημάτισαν ένα πολύχρωμο υφαντό, το οποίο απεικονίζει αυτό που ο Υποδιοικητής Μάρκος ονομάζει ως «έναν άλλο κόσμο εκεί όπου πολλοί κόσμοι υπάρχουν». Αυτό το υφαντό συνεχώς σχίζεται, διότι ο νεοφιλελευθερισμός καταβροχθίζει οτιδήποτε δεν εξυπηρετεί την παγκόσμια αγορά. Αλλά κάθε φορά που το υφαντό σχίζεται, ο κάθε άνθρωπος και η κάθε συλλογικότητα απλώνει περισσότερο νήμα κι όλοι μαζί μπαλώνουν τις τρύπες, για τις οποίες ευθύνεται η εξουσία.

Αυτό που μας συνδέει όλους είναι η αλληλεγγύη. Η όλη έννοια της αλληλεγγύης αντιτίθεται στη νεοφιλελεύθερη νοοτροπία του ατομικισμού, του ανταγωνισμού και του σολιψισμού κι ενδυναμώνει τη συλλογική δράση. Επιπλέον, η αλληλοβοήθεια, αντίθετα από τη φιλανθρωπία, οικοδομεί σχέσεις μεταξύ μη ίσων και αίρει την αποξένωση για τους περιθωριοποιημένους. Η συνεργασία και το μοίρασμα χτίζουν μια γέφυρα μεταξύ των «άλλων κόσμων» και τους δυναμώνουν κι έξω από τα σύνορα. Η ενότητα των σκοπών έχει να κάνει μ' ένα κοινό πολιτικό φαντασιακό, αλλά αυτό που πραγματικά μας φέρνει κοντά είναι ο διάλογος. Η αλληλεγγύη είναι η πολιτική της διαβούλευσης. Σ' έναν διάλογο οι φωνές πλέκονται και δημιουργούν κάτι αμοιβαία μετασχηματιστικό για κάθε συμμετέχοντα. Τα άτομα συνδέονται

άμεσα κι όχι μέσω της μεσολάβησης των συστημάτων της ιδεολογίας ή της αντιπροσώπευσης.

Στην πόλη του Μεξικό, μείναμε στην Κοοπερατίβα Acaratzingo, μια περιφραγμένη κοινότητα σε μια από τις πιο φτωχές περιοχές της πόλης, η οποία καταλείφθηκε κι οργανώθηκε από το FPFVI (Los Ranchos). Στην κοινότητα Acaratzingo ακούσαμε ομιλίες σχετικά με την ιστορία τους και τις στρατηγικές τους, για το πώς κατέλαβαν το χώρο, πώς αντιμετώπισαν την αστυνομία, πώς διαπραγματεύτηκαν με το κράτος για αναγνώριση και ποιες είναι οι δυσκολίες της αστικής ζωής. Στην Τσιάπας, η ομάδα μας έμεινε στο Oventik, στο κέντρο της ζαπατιστικής περιοχής στη ζούγκλα Λακαντόντα. Το Oventik είναι εκεί όπου βρίσκεται η κυβέρνηση των Ζαπατίστας, η Κοοπερατίβα Artesanal de Mujeres con Dignidad Rebelde και το γυμνάσιο. Είναι η πιο προηγμένη τεχνολογικά κοινότητα των Ζαπατίστας μιας και οι κάτοικοι είναι οι δάσκαλοι, οι μαθητές και οι αλληλέγγυοι ακτιβιστές. Η ομάδα μας παρευρέθηκε στο μάθημα της γλώσσας των Ζαπατίστας, το οποίο προσφέρει το CELMRAZ (Centro de Español y Lenguas Mayas Rebelde Autonomo Zapatista).

Τα μαθήματα της γλώσσας ήταν είτε μικροί κύκλοι συζήτησης χωρίς την αυθεντία ενός καθηγητή/ομιλητή είτε δραστηριότητες, όπως το να μαθαίνεις πώς να υφαίνεις, να εργάζεσαι στις φυτείες καλαμποκιού, να βάφεις τοίχους και να παίζεις επαναστατικά τραγούδια. Συζητήσαμε σχετικά με τη θέση των γυναικών, τον ρατσισμό, τη μετανάστευση, την ένοπλη αντίσταση. Πρόκειται για πολιτικά ζητήματα, τα οποία αντιμετωπίζονται διαφορετικά σε διαφορετικά κομμάτια του κόσμου. Οι Ζαπατίστας μας μίλησαν για τη δική τους εμπειρία κι έμαθαν από τη δική μας εμπειρία σ' έναν κόσμο που και οι δύο παλεύουμε να αλλάξουμε. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο, αυτό το πλησίασμα επιτρέπει μια εκ νέου εστίαση στη μεγαλύτερη μάχη. Οι Πάντσος και οι Ζαπατίστας μας προσέφεραν στέγη κι οργάνωσαν για μας εκπαιδευτικές δραστηριότητες κι εμείς τους στηρίξαμε οικονομικά. Μα, πέρα απ' αυτή τη συναλλαγή, ανταλλάξαμε σκέψεις, όνειρα σε μια διαδικασία αμοιβαία μετασχηματιστική. Η

φυσική μας παρουσία εκεί, μας επέτρεψε να πάρουμε κάτι από το αίσθημα αντίστασης στο Μεξικό και να το μεταφέρουμε πίσω.

Ο καπιταλισμός καταστρέφει τις κοινωνικές σχέσεις, ιδιωτικοποιώντας την κοινωνική ζωή και διαχωρίζοντας την πολιτική κοινωνία. Από την άλλη, η ριζωματική επανάσταση σχετίζεται με την αποδοχή της φυσικής πολυπλοκότητας, μη προβλεψιμότητας και ποικιλομορφίας της ζωής και την οργάνωσή μας σε δίκτυα. Η οριζοντιότητα, η αυτονομία, οι πολιτικές της διαβούλευσης, η αμεσότητα, το να δέχεσαι την εν εξελίξει και παροδική φύση της επανάστασης, όλα αυτά λειτουργούν ενάντια στον καπιταλισμό και δημιουργούν έναν χώρο για την επιθυμία εκείνη που βάζει σε πράξη έναν άλλο κόσμο.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Ελεύθεροι Κοινωνικοί Χώροι: Μικρές Αυτόνομες Κοινότητες στον Αστικό Ιστό

Γρηγόρης Τσιλιμαντός

Μέσα στις σημερινές συνθήκες, οι ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι μπορούν να αποτελέσουν το εμπράγματο κυτταρικό παράδειγμα της μικρής αυτόνομης κοινότητας. Είναι μιας πρώτης τάξεως δυνατότητα για να δημιουργηθούν νέες συνθέσεις πάνω στην υλική βάση της αναπαραγωγής του κοινωνικού ιστού, προς την κατεύθυνση του ριζικού της απελευθερωτικού μετασχηματισμού.

Μια τέτοια κοινότητα για να μπορέσει να αποτελέσει αναφορά και εστία αντίστασης αλλά και πρότασης, πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις.

Πρώτον. Πρέπει να υπάρχει ένα έδαφος, ένας τόπος και μια ακτίνα δράσης πάνω στα οποία μπορεί να αναπτύξει η κοινότητα τη λειτουργία της. Οι ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι έχουν εκ των πραγμάτων και τα τρία. Το έδαφός τους μπορεί να τελεί υπό κατάληψη είτε να είναι με ενοίκιο. Το ζήτημα αυτό δεν είναι αξιακό ούτε αντιφατικό, γιατί αυτό που προέχει σήμερα είναι η απελευθερωτική απαλλοτρίωση της χρήσης των κτηρίων (συνήθως της αχρηστίας τους) μέσα απ' την οποία δημιουργούνται οι όροι του ριζικού μετασχηματισμού των κοινωνικών σχέσεων που συναρθρώνονται μέσα σ' αυτά.

Δεύτερον. Πρέπει η κοινότητα να εγγυάται τη σταθερότητα των μέσων (δομές) και των σχέσεων αναπαραγωγής της. Για να μπορέσουν οι ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι να αναπαραχθούν ως κοινότητα, πρέπει να ξεπεράσουν το πολιτικό και πολιτιστικό βάρος που τους δημιούργησαν, όχι φυσικά για να το αφυδατώσουν ή να το καταργήσουν, αλλά για να το επεκτείνουν στον τομέα της παραγωγής, της διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών και στις εργασιακές σχέσεις που προκύπτουν μέσα απ' αυτήν τη δραστηριότητα.

Η εγγύηση της σταθερής αναπαραγωγής της κοινότητας απαιτεί οι ελεύθεροι χώροι να ενσωματώνουν δομές παραγωγής και διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών. Ανάλογα με το μέγεθος των κτηρίων, αυτές οι δομές μπορεί να βρίσκονται εντός ή εκτός τους ή και εντός και εκτός τους.

Οι εργασιακές σχέσεις, άρρηκτα δεμένες με την οριζοντιότητα, την ισότητα και την αλληλεγγύη, μπορούν να αναπτύσσονται αναλογικά, συνθετικά και ταυτόχρονα, με τρεις δυνατούς τρόπους (απ' όλους μαζί κι απ' τον καθένα ξεχωριστά):

α) μέσω της αμοιβής με χρήμα, β) μέσω της ανταλλαγής με είδος, γ) μέσω της προσφοράς.

Το χρήμα μπορεί να είναι εναλλακτικό νόμισμα, μονάδα σε τράπεζα χρόνου και ευρώ. Η αμοιβή θα πρέπει να ορίζεται από ένα κατώτατο κι από ένα ανώτατο όριο κάθε φορά το ίδιο για

όλους. Απ' την μια για να έχει ένα στοιχειώδες νόημα η δομή κι απ' την άλλη για να μην αποκτά το μοναδικό νόημα η συμμετοχή στις δομές της κοινότητας. Πρέπει να αποτιμάται και να αυτορυθμίζεται διορθωτικά, όποτε είναι αναγκαίο, το όριο της κόκκινης γραμμής, πέρα απ' το οποίο αρχίζει η συσσώρευση που μπορεί να διαλύσει την ουσία της αυτόνομης κοινότητας.

Οι ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι (ε.κ.χ.), ως κοινός τόπος συνάντησης, διαβούλευσης και ύπαρξης των δομών της κοινότητας ανοίγουν νέους δρόμους και νέους τρόπους για τα ζητήματα που τους αφορούν. Η συνάρθρωσή τους, οριζόντια και αμεσοδημοκρατικά, συναρθρώνει ταυτόχρονα πολλά διαφορετικά ζητήματα και δημιουργεί προϋποθέσεις και απαιτήσεις πιο ολοκληρωμένων λύσεων απ' ό,τι μπορούν να επιλύσουν οι κολεκτίβες που γνωρίζαμε μέχρι τώρα. Όσο οι χώροι αυτοί θα πλαισιώνονται με νέες δομές, άλλο τόσο θα είναι αναγκαία η έξοδος απ' το έδαφος του κτηρίου και γι' άλλα εγχειρήματα, προκειμένου να καλυφθούν περισσότερες ανάγκες έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα μεγαλύτερο πλέγμα δικτύωσης και ασφάλειας. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα άτομα που συμμετέχουν στις δομές αυτές θα έχουν περισσότερα χρήματα, αλλά ότι θα έχουν μεγαλύτερη και ελεύθερη πρόσβαση σε περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες.

Τέλος, οι ε.κ.χ. ως κοινότητα χρειάζονται ένα τουλάχιστον προϊόν/υπηρεσία εκκίνησης και μια αντίστοιχη δομή. Θα μπορούσε οποιαδήποτε εργασία κι οποιοδήποτε προϊόν/υπηρεσία να αποτελέσει τη βάση απασχόλησης μέσα στην αντίστοιχη δομή, έστω κι αν πληρούνται οι όροι της εργασιακής ισότητας. οριζοντιότητας και αλληλεγγύης; Ασφαλώς όχι. Γιατί τότε τι θα μας εμπόδιζε να κάνουμε μια δομή μπράβων ή μια δομή παραγωγής φυτοφαρμάκων;

Οι δομές εκκίνησης αλλά και ανάπτυξης της κοινότητας οφείλουν να απαντήσουν σε πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, να αναθέσουν τα όρια μεταξύ αληθινού και ψεύτικου, κοινωνικά ωφέλιμου και κοινωνικά επιζήμιου. Κάποια προϊόντα μπορούν να ενταχθούν άμεσα στο απελευθερωτικό σχέδιο παραγωγής και κάποια απαιτούν

ένα σχέδιο μετάβασης (π.χ. παραδοσιακοί σπόροι και τοξικό έδαφος).

Γι' αυτό, μια αυτόνομη κοινότητα αν θέλει να κρατήσει το νόημά της, δεν ασχολείται με το πώς τα προϊόντα των δομών της θα μπου ανταγωνιστικά στην αγορά, όσο αυτή υπάρχει, σαν έξυπνος επιχειρηματίας, αλλά πώς θα ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων. Αυτές οι ανάγκες έχουν ένα όνομα: επιστροφή στα βασικά, όχι ως τιμωρία αλλά ως επιλογή, για μια λιτή και αξιοπρεπή ζωή, μια ζωή, δηλαδή, που αξίζει να τη ζεις.

Τρίτον. Οι δομές της κοινότητας πρέπει να ορίσουν τους κανόνες και τους όρους συμμετοχής στην αναπαραγωγή της. Μαζί με το αμεσοδημοκρατικό πλαίσιο, την οριζοντιότητα, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την κυκλικότητα, την ανακλητότητα, τη συμμετοχή όλων στις αποφάσεις και στην εφαρμογή τους απ' όλους, πάντα και πριν απ' αυτά μπαίνει το ζήτημα ποιος αποφασίζει. Μπαίνει δηλαδή πάντα το ερώτημα ποιος είναι μέλος ή για την ακρίβεια μέρος (όρος που εκφράζει αυτό που λέμε συλλογικό άτομο) των δομών, ποιος δεν είναι ή ποιος παύει να είναι. Αυτό δεν μπορεί να κωδικοποιηθεί γιατί η σχέση σε μια αυτόνομη κοινότητα δεν είναι στατική αλλά δυναμική. Ταυτόχρονα δεν μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε ή, πράγμα που είναι το ίδιο, ο κανένας. Με τους ε.κ.χ. υπάρχει μια πραγματικότητα στην οποία η κοινότητα δεν μπορεί παρά να στηριχτεί. Με άλλα λόγια, μέρος των δομών της κοινότητας δεν μπορεί παρά να είναι αυτός που είναι μέρος των ε.κ.χ. Αυτό όπως ξέρουμε αποτυπώνεται στις κοινές υποχρεώσεις του χώρου, στις δραστηριότητες, στις βάρδιες, στη φροντίδα, στην τήρηση του πλαισίου (ρατσισμός, κόμματα, σεξισμός, κλοπές, άσκηση βίας, κ.λπ.) και φυσικά στις συνελεύσεις. Συνεπώς οι ε.κ.χ. δίνουν το στίγμα του ποιος είναι, ποιος δεν είναι και ποιος παύει να είναι μέρος των δομών της κοινότητας.

Τέταρτον. Η αυτόνομη κοινότητα πρέπει να θέσει τα όρια της ανάπτυξής της. Οι ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι πρέπει να παίρνουν πάντα υπ' όψιν τους τα όρια της ανάπτυξής τους ή, όπως ειπώθηκε στην αρχή, τα όρια της ακτίνας δράσης τους. Ο

κίνδυνος της ασφυξίας των δομών και της συγκέντρωσης είναι το ίδιο αν όχι περισσότερο επικίνδυνος, απ' την ατροφία ή την μη συμμετοχή σ' αυτές. Η αυτόνομη κοινότητα πρέπει να είναι μικρή για να μπορεί να λειτουργήσει, πράγμα που σημαίνει πως στο βαθμό που οι δομές της αυξάνουν σε συμμετοχή, την ίδια στιγμή ανοίγεται και το ζήτημα του πολλαπλασιαστικού παραδείγματος. Μπαίνει δηλαδή αμέσως το ζήτημα της δημιουργίας κι άλλης μικρής αυτόνομης κοινότητας σε νέο έδαφος με νέες ή ανάλογες δομές και κυρίως με άλλους ανθρώπους. Τα όρια της ανάπτυξης ενός ε.κ.χ. ως κοινότητα καθορίζονται απ' τον ίδιο τον χώρο και εντοπίζονται σε δύο εκδοχές. Είτε στις δομές υπάρχουν δυσανάλογα πολλοί για την παραγωγή ή τη διάθεση προϊόντων, είτε υπάρχουν δυσανάλογα πολλοί που ενδιαφέρονται γι' αυτά τα προϊόντα των δομών. Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει ο κίνδυνος της κατάρρευσης των δομών και στη δεύτερη ο κίνδυνος της συγκέντρωσης.

Πέμπτον. Η κοινότητα πρέπει να δημιουργεί συνεχώς στο εσωτερικό της, αλλά κυρίως έξω απ' αυτήν, ομόσπονδα δίκτυα αλληλεξάρτησης και αμοιβαιότητας. Η δικτύωση και οι ομόσπονδες σχέσεις καταργούν το ρόλο του μεσάζοντα και είναι ένας απ' τους βασικούς όρους ύπαρξής της. Αλλιώς μετατρέπεται σε νησίδα, σε εγκλεισμό του νοήματος της κοινότητας, που αργά ή γρήγορα συρρικνώνεται και πεθαίνει.

Απ' τη στιγμή που μιλάμε για δομές αναπαραγωγής της κοινότητας, η δικτύωση δεν μπορεί παρά να γίνεται πάνω σε συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες, έχοντας ως προϋπόθεση την εγγύηση, τη συνέπεια, τη διάρκεια και τη σταθερότητα. Οι ομόσπονδες σχέσεις των δομών δεν μπορούν να στηριχτούν σε αφηρημένες υποσχέσεις φιλίας και αλληλεγγύης. Αυτό το βλέπουμε καθαρά στις δομές που ασχολούνται με τη διατροφή και τη διάθεση προϊόντων του πρωτογενούς τομέα. Η δικτύωση ανάλογα με την εγγύτητα των ε.κ.χ. μπορεί να ορίζεται μέσα από συγκεκριμένες δομές και επιλογές συμπληρωματικής αλληλεξάρτησης και στήριξης, π.χ. ο ένας το αλεύρι, ο άλλος το ψωμί.

Από κει και πέρα, ανοίγεται μια άλλη διάσταση της δικτύωσης, που προκύπτει απ' τα στάδια, τη σύνθεση και την οριζοντιότητα των σχέσεων παραγωγής και διάθεσης προϊόντων. Ένας μεγάλος οδηγός είναι η διατροφή που ξεκινάει απ' το χωράφι και καταλήγει στο πιάτο. Η ποιότητα, η τιμή, ο τρόπος παραγωγής, ο τρόπος διάθεσης, οι εργασιακές σχέσεις που διέπουν όλο τον κύκλο παραγωγής και κατανάλωσης του προϊόντος, η άμεση σύνδεση παραγωγού καταναλωτή, όλα αυτά τα ζητήματα είναι στο κέντρο της κοινότητας. Είναι μια διαδικασία απελευθέρωσης εδάφους που ξεκινάει απ' το χωράφι και καταλήγει στους ε.κ.χ. Οι περιαστικές καλλιέργειες μπορούν να αποτελέσουν ένα απ' τα βήματα σύνδεσης της κατειλημμένης γης με τον αστικό ιστό, στον οποίο ανήκουν συνήθως οι ε.κ.χ. Το ίδιο μπορεί να γίνει και σε μεγαλύτερη κλίμακα, με συνεταιρισμούς και μικρούς παραγωγούς, που μπαίνουν σ' αυτό το σχέδιο μετάβασης βήμα-βήμα, απελευθέρωσης της γης απ' την καταστροφή του εδάφους και των προϊόντων στο όνομα της αύξησης του κέρδους και της μέγιστης απόδοσης σε χρήμα με το μικρότερο δυνατό κόστος και μάλιστα με κρατική επιδότηση.

Έκτον. Οι ε.κ.χ. ως κοινότητα πρέπει να παρεμβαίνουν στη δημόσια σφαίρα ως εστία αντίστασης και εξόδου ταυτόχρονα. Συνεπώς θα πρέπει να υπάρχει και ένας οργανωτικός θεσμός μέσα στον οποίο θα πραγματώνεται ο συντονισμός και η αλληλοστήριξη των δομών των ε.κ.χ. Ταυτόχρονα, ως κύτταρα του προτάγματος για έναν ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό, μπορούν να συνδέσουν τις δομές τους με την πολυκατοικία και τη γειτονιά ως εμπράγματο παράδειγμα ανατρεπτικού ρήγματος μέσα στον αστικό ιστό, στον οποίο οι ανάγκες για τα βασικά μονοπωλούνται, αλλοιώνονται και αλλοτριώνονται από αλυσίδες επιχειρήσεων.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 7

Μεταφρασμένο και στα Αγγλικά:
<https://www.babylonia.gr/2015/12/04/free-social-spaces-small-autonomous-communities-in-the-urban-space/>

Αίρεση στη Βοημία: οι θαβωρίτικες κοινότητες του 15ου αιώνα

Ανδρέας Κοφινάκης

Κατά τη διάρκεια του 14^{ου} και του 15^{ου} αιώνα εμπεδώνεται στην Ευρώπη η κρίση του φεουδαρχικού συστήματος. Πρόκειται για μία μακρά διαδικασία που είχε ξεκινήσει ήδη από πολύ νωρίς, σχεδόν από την ίδια τη γέννηση της φεουδαρχίας αμέσως μετά τις μεγάλες «βαρβαρικές» επιδρομές των πρώτων τεσσάρων αιώνων του Μεσαίωνα. Η λήξη των μεγάλων πολεμικών συγκρούσεων με την ακόλουθη εγκατάλειψη του νομαδικού τρόπου ζωής οδήγησε στη μόνιμη εγκατάσταση των φυλών και στην πρωτοφανή δημογραφική έκρηξη του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Από τον 10^ο αιώνα κι έπειτα οι ευρωπαϊκοί πληθυσμοί οργανώνονται εκ νέου γύρω από τα μεγάλα άστεα, παράλληλα με τη διατήρηση της φεουδαρχικής οργάνωσης της υπαίθρου. Οι ευρωπαϊκές πόλεις θα «ξεπηδήσουν» μέσα από το ίδιο το φεουδαρχικό σύστημα, καθώς θα συσταθούν στα μεγάλα φέουδα γύρω από τις διάσπαρτες επισκοπικές έδρες και τα κάστρα των κοσμικών ηγεμόνων. Με τη μεγάλη εμπορική ανάπτυξη του 11^{ου} και του 12^{ου} αιώνα, αποτέλεσμα της σχετικής ειρήνης και της δημογραφικής αύξησης, θ' αναδειχθεί και ο μελλοντικός ηγεμονικός ρόλος της ανερχόμενης αστικής τάξης. Η συσσώρευση πλούτου, χάρη στην επανεισαγωγή της νομισματικής οικονομίας, θ' αποτελέσει ίδιον τόσο του φεουδάρχη όσο και του αστού.

Δίπλα σε αυτήν την εξέλιξη θα έρθει αργότερα να προστεθεί και η ατομική ιδιοκτησία, «λάφυρο» των μεγάλων αστικών εξεγέρσεων εναντίον των φεουδαρχών. Πρέπει να υπογραμμιστεί πως δεν πρόκειται για μία ενιαία στο χώρο και στο χρόνο ιστορική

εξέλιξη. Αντίθετα, κάποιες περιοχές θα προπορευτούν, δημιουργώντας άριστα δείγματα προβιομηχανικού αστικού καπιταλισμού ήδη από τον 12^ο αιώνα (π.χ. Φλάνδρα) ενώ σε άλλες η φεουδαρχία θα αντισταθεί σθεναρά μέχρι και τον 19^ο αιώνα, με καλύτερο το παράδειγμα της Ρωσίας. Σύντομα με τη συνδρομή και της καπιταλιστικής ηθικής του προτεσταντισμού η αστική τάξη θα ιδρύσει τη δικιά της πολιτική, οικονομική αλλά και πολιτιστική ηγεμονία εντός των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων, αμφισβητώντας τα πρωτεία της φεουδαρχίας.

Είναι σύνηθες και απολύτως λογικό έως ένα βαθμό, οι πρώτες ριζοσπαστικές «απαντήσεις» σε αυτήν την αστική και φεουδαρχική ηγεμονία ν' αναζητώνται στα γεγονότα και στις ιδέες που εμφανίστηκαν στα χρόνια γύρω από την Άνοιξη των Λαών του 1848 ή στη Γαλλική Επανάσταση του 1789. Αδιαμφισβήτητα ο «μακρύς 19^{ος} αιώνας» (η περίοδος από τη Γαλλική Επανάσταση το 1789 μέχρι την κήρυξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου το 1914) είναι η περίοδος ζύμωσης και ανάδειξης των επαναστατικών πολιτικών ιδεολογιών που ορίζουν μέχρι και το παρόν. Παρ' όλα αυτά, μπορεί ν' αναρωτηθεί κανείς κατά πόσο κάποια πρώτα ψήγματα ριζοσπαστικής πολιτικής σκέψης και κοινωνικής οργάνωσης ανιχνεύονται ήδη από την περίοδο κρίσης της φεουδαρχίας του ύστερου Μεσαίωνα. Υπήρξαν άραγε προτάσεις –έστω και σε πρωτόλειο επίπεδο– που αναγνώριζαν ή επιδίωκαν έναν διαφορετικό κοινωνικό ρόλο στο υποκείμενο από εκείνον που πρότασε η φεουδαρχική οργάνωση; Υπήρξαν μήπως κινήματα στο μεσαιωνικό παρελθόν της Ευρώπης που να εξέφρασαν τις επιθυμίες του διογκωμένου αστικού κοινωνικού περιθωρίου; Για τον ιστορικό του Μεσαίωνα τα ερωτήματα αυτά μπορούν ν' αναζητηθούν στα λαϊκά αιρετικά κινήματα της περιόδου.

Η σύνδεση αυτή σίγουρα ξενίζει τον νεωτερικό αναγνώστη που αντιλαμβάνεται την αίρεση και τη θεολογικά αποκλίνουσα σκέψη ως ένα ξεκάθαρα θρησκευτικό φαινόμενο. Όμως, μέχρις ότου ο οικονομικός, πολιτικός και επιστημονικός Λόγος αντικαταστήσουν το θρησκευτικό Λόγο στις ανθρώπινες κοινωνίες, η εκδήλωση της

αίρεσης δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως ένα αυστηρά θρησκευτικό φαινόμενο αλλά αντίθετα ως ένα θεσμικό κοινωνικό φαινόμενο, που αναδείχτηκε πρωταρχικά στη θρησκεία λόγω της κεντρικής θέσης της τελευταίας στη διακυβέρνηση του ανθρώπινου Λόγου τη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή. Γι' αυτό το λόγο δεν πρέπει να αγνοούνται οι κοινωνικές αφετηρίες της αίρεσης, που πολλές φορές οδήγησαν –κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα– στη διατύπωση ριζοσπαστικών κοινωνικών ή και πολιτικών προτάσεων.

Μία τέτοια πρόταση διατυπώθηκε στην περιοχή της Βοημίας τον 15^ο αιώνα την επαύριο της εκτέλεσης ως αιρετικού του θρησκευτικού μεταρρυθμιστή Γιαν Χους το 1415. Οι διάφορες αιρετικές ομάδες που συνέχισαν να υποστηρίζουν τις θέσεις του Χους μετά και την παράδοσή του στην πυρά συνηθίζουν να ονομάζονται *Ουσίτες*. Επιτίθονταν στη διεφθαρμένη Καθολική εκκλησιαστική ιεραρχία με τις πολυτελείς κοσμικές κτήσεις και διέδιδαν την αναγκαιότητα επιστροφής της θρησκείας και της ανθρώπινης κοινωνίας σε απλούστερες μορφές. Η προπαγανδιστική τους δράση παρακινούσε το λαό της Βοημίας να επιδείξει ανυπακοή στην παπική ιεραρχία απορρίπτοντας τις εξουσιαστικές της αξιώσεις. Η δράση τους είχε ως αποτέλεσμα την εξέγερση της πλειοψηφίας του πληθυσμού της Βοημίας εναντίον της παπικής και κατ' επέκταση της αυτοκρατορικής Γερμανικής εξουσίας, οδηγώντας στις πολυετείς συγκρούσεις γνωστές ως ο Πόλεμος των Ουσιτών (1419-34). Η πλειοψηφία της αίρεσης προερχόταν από τα χαμηλά κοινωνικά αστικά στρώματα, δηλαδή τους χειρώνακτες εξειδικευμένους εργάτες, όπως οι υφαντουργοί και οι σιδηρουργοί.

Το ριζοσπαστικότερο όμως κομμάτι των Ουσιτών συγκροτήθηκε γύρω από τα κατώτερα λαϊκά στρώματα· την ετερογενή μάζα εκείνων που συνέρεαν στα αστικά κέντρα ελπίζοντας να βρουν εργασία κι αντί αυτού έβρισκαν την εξαθλίωση που προκαλούσαν οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Ήδη τον 14^ο αιώνα ο αστικός υπερπληθυσμός με τις συνέπειές του, ήταν γεγονός. Τον 15^ο αιώνα η Πράγα, πρωτεύουσα της Βοημίας, διέθετε ένα πλήθος αστέγων που αποτελούνταν από περιπλανώμενους επαίτες, υπηρέτες με σύμβαση

εργασίας ορισμένου χρόνου, πόρνες, ανειδίκευτους εργάτες και κακοποιούς κάθε φύσης. Τα χρόνια πριν την εξέγερση των Ουσιτών, η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού της Πράγας, που τότε αριθμούσε από 30.000 έως 40.000 κατοίκους, ζούσε σε αυτοσχέδιες παραγκουπόλεις και επιβίωνε με μισθούς πείνας. Η ριζοσπαστική πτέρυγα της αίρεσης θα επανδρωθεί με μέλη αυτού του αστικού προλεταριάτου.

Παράλληλα θα ενισχυθεί από τους ακτήμονες και τους ανειδίκευτους εργάτες της υπαίθρου, που πολύ σύντομα έγιναν δεκτικοί στα μηνύματα ανατροπής των Ουσιτών, οι οποίοι θα «κυνηγηθούν» από τη Γερμανική Αυτοκρατορία ως ταραξίες-στασιαστές και από την Καθολική Εκκλησία ως αιρετικοί. Παρά τους διωγμούς, οι ιερείς τους συνέχισαν να κηρύττουν από τις κορυφές των λόφων της νότιας Βοημίας, συγκεντρώνοντας πλήθη κόσμου. Ανεξάρτητα από τις δογματικές ιδεοληψίες και τις χιλιαστικές προσδοκίες της αίρεσης, η εξέλιξη αυτών των συγκεντρώσεων αποδεικνύει τις κοινωνικές της προεκτάσεις. Το πλήθος εμπνευσμένο από τα αιρετικά μηνύματα ανατροπής αποφάσισε την οργάνωσή του σε μόνιμες κοινότητες –εντός και εκτός των πόλεων– που θα λειτουργούσαν στα πρότυπα της πρώτης χριστιανικής κοινότητας, αναδεικνύοντας τις αρχές της κοινοκτημοσύνης και της πλήρους ισότητας των μελών σε θεμέλιους λίθους του εγχειρήματός τους. Δημιούργησαν έτσι μία εμβρυονική κοινωνία έξω από το φεουδαρχικό σύστημα. Τα μέλη της θρησκοκόληπτης αυτής ομάδας ονομάστηκαν **θαβωρίτες** από το βιβλικό όρος θαβώρ.

Ο χιλιασμός των θαβωριτών είναι κάτι παραπάνω από προφανές. Πυξίδα τους υπήρξε η πίστη στην επικείμενη έλευση της Δευτέρας Παρουσίας. Για τους θαβωρίτες, όμως, η Δευτέρα Παρουσία σήμαινε την αποκατάσταση της *φυσικής κατάστασης* του ανθρώπου, που δεν ήταν άλλη από την απόλυτη ισότητα, φανερώνοντας έτσι τις κοινωνικές συνεκδοχές της αίρεσης. Περιγραφόταν ως μία κατάσταση απόλυτης κοινοκτημοσύνης των αγαθών, όπου θα καταργούνταν κάθε είδους ιδιωτική περιουσία, φόροι και χρέη: «Δεν υπάρχουν δικά μου και δικά σου... όλα τα αγαθά είναι κοινά,

έτσι όλοι οι άνθρωποι οφείλουν να κατέχουν τα πάντα από κοινού και κανείς να μη διαθέτει ιδιωτική περιουσία· όποιος διαθέτει ιδιωτική περιουσία διαπράττει θανάσιμο αμάρτημα». Σε αντίθεση με τις προγενέστερες μεσαιωνικές θεωρίες αποκήρυξης της ατομικής ιδιοκτησίας, οι θαβωρίτες δεν περιορίστηκαν στη διάγνωση της ύπαρξης μιας προγονικής –προ της Πτώσης– φυσικής κατάστασης ισότητας, αλλά επιχείρησαν την ανασύστασή της με πρώτο βήμα την αποκατάσταση των κοινωνικο-οικονομικών αδικιών που οι ίδιοι βίωναν.

Στις κοινότητές τους μοιράζονταν κάθε αγαθό, ενώ απουσίαζε οποιαδήποτε μορφή ανθρώπινης εξουσίας: «οι άνθρωποι οφείλουν να ζουν ενωμένοι σαν αδέρφια, και κανείς δεν οφείλει υποταγή στον άλλον». Ονειρεύονταν μία αταξική κοινωνία σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Κήρυξαν ένα είδος ταξικού πολέμου ενάντια στους πλούσιους αστούς και στους φεουδάρχες, θεωρώντας τη σφαγή των τελευταίων ως απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγμάτωση της αταξικής κοινωνίας: **«κάθε άρχοντας, αριστοκράτης και ιππότης πρέπει να αφανιστεί και να κυνηγηθεί σαν παράνομος».** Μάλιστα δεν ήταν τόσο ο παλιού τύπου μεσαιωνικός φεουδάρχης που συγκέντρωνε τα πυρά τους, αλλά κυρίρχα ο πλούσιος έμπορος, ο μεγαλοϊδιοκτήτης αστικών κτημάτων και ο ανερχόμενος μεγαλοαστός. Αυτόν αναγνώριζαν ως βασική αιτία και πηγή της καταπίεσής τους. Για τα μεγάλα αστικά κέντρα, δε, τόπο της εξαθλίωσής τους, πίστευαν πως έπρεπε να καταστραφούν συθέμελα ώστε κανείς άνθρωπος να μην βιώνει την αδικία που προκαλούσαν.

Το αναρχοκομμουνιστικό κοινωνικό πείραμα των θαβωριτών απέτυχε αρκετά σύντομα, καθώς αφ' ενός δεν στηριζόταν στην ταξική συνείδηση των μελών της αίρεσης αλλά στην ανάγκη διαφυγής τους από τα κοινωνικοοικονομικά αδιέξοδα που βίωναν, ενώ αφ' ετέρου είχε παραβλεφθεί η ανάγκη για παραγωγή. Όταν το 1420 δημιουργήθηκαν οι πρώτες κοινότητες, μεγάλα σεντούκια τοποθετήθηκαν σε κεντρικά σημεία. Εκεί πέρα εναπόθεσαν τα μέλη –όσοι από αυτούς διέθεταν– τα περιουσιακά τους στοιχεία. Όσοι κατείχαν ακίνητη περιουσία προχώρησαν στην εκποίησης της, ενώ

πολλοί κατέστρεψαν συθέμελα τις οικίες τους προτού ενσωματωθούν στις κοινότητες των θαβωριτών. Με αυτόν τον τρόπο χιλιάδες άνθρωποι από τη Βοημία και τη Μοράβια δημιούργησαν κοινοτικά ταμεία. Την ίδια στιγμή, όμως, θεώρησαν την εργασία απαξιώτική. Γι' αυτούς η εργασία αντιπροσώπευε όλα εκείνα από τα οποία προσπαθούσαν ν' αποδράσουν: τους μισθούς πείνας, την υποδούλωση στους άρχοντες και στους εμπόρους, την ανυπόληπτη κοινωνική θέση, την ανυπαρξία συμμετοχής στη διακυβέρνηση και στην πολιτική.

Έτσι, ως μοναδική πηγή εσόδων διατήρησαν τα κοινοτικά ταμεία που ενισχύονταν με την είσοδο των μελών. Καθώς, όμως, αυτή με το πέρασμα του χρόνου ελαττωνόταν, μειώνονταν και τα έσοδα, ώσπου κάποια στιγμή εξαντλήθηκαν. Η λύση δόθηκε με τη νομιμοποίηση του δικαιώματος στη ληστεία των περιουσιών όλων όσων δεν ήταν θαβωρίτες. Έτσι πολύ σύντομα μετατράπηκαν σε οικονομικούς δυνάστες των ανυπεράσπιστων όμορων αγροτικών κοινοτήτων. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στο σταδιακό εκφυλισμό των θαβωρίτικων ιδανικών της κοινοκτημοσύνης και της ισότητας, τα οποία παρέμειναν ζωντανά –συνδυασμένα με την ελευθεριακή σεξουαλική συμπεριφορά και την αλόγιστη χρήση τυφλής βίας– για λίγο ακόμα καιρό σε ένα μικρό εξτρεμιστικό κομμάτι, τους *Αδαμίτες*.

Παρά τη βραχύβια ύπαρξή τους –οι περισσότερες κοινότητες δεν ξεπέρασαν το έτος–, οι θαβωρίτικες κοινότητες αναδεικνύουν την ύπαρξη μίας μάζας ανθρώπων έτοιμης να εγκαταλείψει τη φεουδαρχική και αστική οργάνωση της κοινωνίας του 15^{ου} αιώνα. Η απελπιστική οικονομική κατάσταση της πλειοψηφίας του πληθυσμού, απόρροια των ανισοτήτων που καλλιεργούνταν στις ακμάζουσες πόλεις και στη φεουδαρχική ύπαιθρο, την είχε καταστήσει δεκτική σε διδάγματα αμφισβήτησης και ανατροπής της καθεστηκυίας τάξης. Δεν πρόκειται για πολιτικό κίνημα, καθώς πέρα από τις αρχές της κοινοκτημοσύνης και της ισότητας –εμπνευσμένες πάντα από το Ευαγγέλιο– οι θαβωρίτες δεν διατύπωσαν συγκεκριμένες πολιτικές προτάσεις, που θα αναγνώριζαν και θα αναδείκνυαν το πολιτικό υποκείμενο ως

ιστορικό δρώντα.

Επίσης φαίνεται πως οι περισσότεροι από αυτούς αποδέχονταν μία μορφή άτυπης ιεραρχίας εντός των κοινοτήτων τους, με επικεφαλής τούς θαβωρίτες ιερείς, συνέπεια της κεντρικότητας του αιρετικού Λόγου στο κοινωνικό τους πείραμα. Εν τούτοις, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός πως, παρά την απουσία ξεκάθਾਰου πολιτικού λόγου, οι Βοημοί θαβωρίτες διατύπωσαν ανατρεπτικά προτάγματα και πρότειναν μία ριζοσπαστική –για την εποχή– μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Ακόμα δεν πρέπει να παραβλεφθεί ο αντίκτυπος του κινήματος. Κατόρθωσαν να σπείρουν τον πανικό και την αμφιβολία στους πλούσιους και στους προνομιούχους, εκκλησιαστικούς και λαϊκούς, οι οποίοι καταλήφθηκαν από το φόβο μίας ενδεχόμενης γενικευμένης επανάστασης των φτωχών καταπιεσμένων αστικών και αγροτικών στρωμάτων, που ως στόχο θα είχε τους ίδιους και τις περιουσίες τους. Αυτοί οι φόβοι ανατροπής της κοινωνικής τάξης μπορεί να ήταν υπερβολικοί στην παρούσα φάση, καθώς όμως η θαβωρίτικη παράδοση διαδιδόταν με το πέρασμα του χρόνου, αποκτώντας υποστηρικτές σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ισπανία, οι ανησυχίες των εύπορων κοινωνικών στρωμάτων εντεινόνταν. Με τον Πόλεμο των Χωρικών στη Γερμανία του 16^{ου} αιώνα θα αποδεικνυόταν πως, αν και πρώιμοι, οι φόβοι αυτοί δεν ήταν εντελώς αβάσιμοι.

Η αίρεση των θαβωριτών είναι μία από τις πολλές απόπειρες των ετερόκλητων λαϊκών στρωμάτων του ύστερου μεσαίωνα να αμφισβητήσουν μέσω της αιρετικής απόκλισης και να διεκδικήσουν νέες κοινωνικές πραγματικότητες, δημιουργώντας κινήματα ανατροπής και ρήξης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- **Bloch Marc**, *“Η φεουδαλική κοινωνία: η διαμόρφωση των σχέσεων εξάρτησης, οι τάξεις και η διακυβέρνηση των ανθρώπων”*, 1987, Κάλβος.
- **Canning Joseph**, *“A History of Medieval Political thought: 300-1450”*, 2005, Digital Printing.
- **Cohn Norman**, *“The Pursuit of the Millennium:*

Revolutionary Millenarians and Mystical Anarchists of the Middle Ages", 2004, Pimlico.

- **Duby Georges**, "Μεσαιωνική Δύση: κοινωνία και ιδεολογία", 2003, Ε.Μ.Ν.Ε.-Μνήμων.
- **Kautsky Karl**, "Communism in Central Europe in the time of the Reformation", 2010, Kessinger Publishing.
- **Kurtz R. Lester**, "The Politics of Heresy", *The American Journal of Sociology*, τ. 88, ν. 6 (Μάϊος, 1983), σ. 1085-1115.
- **Leff Gordon**, "Heresy in the Later Middle Ages : the relation of heterodoxy to dissent c.1250-c.1450", 1999, Manchester University Press.
- **Le Goff Jacques**, "Ο πολιτισμός της Μεσαιωνικής Δύσης", 1991, εκδόσεις Βάνιας.
- **Mollat Michel**, "The poor in the Middle Ages: an essay in social history", 1986, Yale University Press.
- **Nicholas David**, "Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου: κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη 312-1500", 1999, Μ.Ι.Ε.Τ.
- **Pirenne Henri**, "Οι πόλεις του Μεσαίωνα", 2003, Βιβλιόραμα.
- **Skinner Quentin**, "Τα θεμέλια της νεότερης πολιτικής σκέψης", 2005, εκδ. Αλεξάνδρεια.
- **Thompson Westfall James**, "The Development of the Idea of Social Democracy and Social Justice in the Middle Ages", *The American Journal of Sociology*, τ. 28, ν. 5 (Μαρ., 1923), σ. 586-605.